

VASÁRNAP SZABADSÁG MAGAZINE SECTION

HARMINCNEGYEDIK ÉVFOLYAM. — NO. 40. SZÁM.

CLEVELAND, O., 1923. OKTÓBER 5.

VASARNAP
MAGAZINE SECTION

A "SZABADSÁG" színpodalmi melléklete.

Editor: COL. ANDREW CHERNA, szerkesztő.

beszerkesztőség és kiadóhivatal: 700-710 Haron Road
Edited and published:

1923 OKTÓBER 5.

A legtakarékosabb

ország a földkerekségen az Egyesült Államok. Ez egy kissé különösnek hangzik, mert hiszen évtizedeken keresztül az a hír járta be a világot, hogy a német bürgernél és a francia bourgeoisnál takarékosabb ember ninesen. Már pedig most az a helyzet, hogy mint sok más kérdésben, ezen a téren is Uncle Sam polgárai vezetnek.

Ugyan miért? Minek tudható be ez a nagy változás? S a takarékoságból micsoda következtetéseket lehet vonni?

A gyakorlati szempont a következő: a német márka és a francia frank esése következtében pénzt takarítani ostoba fényezés lenne. Miért takarítson meg a német polgár ezer dollárnak megfelelő márkát, mikor ez az ezer dollárnak megfelelő márka egy hét elteltével esetleg csak tíz dollárt ér?

Az erkölcsi szempont pedig a következő: miért igyekezzék a német vagy francia polgár óvatos, okos és messzetekintő lenni, a mikor az óvatosság és okosság problematikus befektetés és erkölcsösnek lenni a szó lehető legnemesebb értelmében lehetetlen az erkölestelen viszonyok közepette.

Dollárt megtakarítani kifizetődik, mert a dollár vásárló értéke stabilis. Gondoskodni a jövőről, biztosítani a függetlenséget, s erkölcsi tényezőként felhasználni azt az akaratot, amelyet a dollár megtakarítása feltétlenül megkövetel, ugyancsak érdemes, mert hiszen olyan országban élünk, amelyben a viszonyokat normálisnak kell nevezni.

Erre vonatkozólag érdekes adatokkal szolgál egy Straus nevű amerikai polgár, aki az American Society for Thrift elnöke. Az elmúlt esztendőben, mondja Straus, öt százalékkal emelkedett az amerikai bankbetevők száma.

Ugyancsak ez alatt az idő alatt négy százalékkal emelkedett a bankban elhelyezett összeg.

Minden családra egy bankbetétkönyv esik az Egyesült Államokban. Az építő kölcsön szövetkezeteknek öt milliónál több tagjuk van. És milliókra rug azoknak a száma, akik otthonokban, befektetésekben, biztosítási kötvényekben és farmokban kapitalizálják kis vagy nagy tőkájukat.

Vajjon mi az erkölcsi jelentősége ezeknek az adatoknak? Az semmiestire, hogy belőlük Amerikának az eddigénél is fo-

kozottabb gazdagodására lehetne következtetni, az azonban mindenesetre, hogy boldog és irigylésreméltó egy ország, a melynek annyi polgára takarékos és elővigyázatos.

A takarékoság akaraterőt, lelkiismeretességet és okos előrelátást követel s mennél több ilyen polgára van egy országnak annál inkább számíthat békére, az alkotó munka öröme, harmóniára.

A takarékoság, a pénz e helyes befektetése, nemcsak arra vall, hogy az amerikai polgárok megbecsülik a dollárt, a mi magában véve nem lenne figyelemreméltó dolog, hanem arra is — s ez a fontos — hogy az amerikai polgárok számolnak a jövővel, családjuk sorsának biztosításával, életük alkonyával, amikor a megtakarított pénz hozzájárulhat ahhoz, hogy nyugodtan és bőlesen élhessenek.

Keresztény Gondolatok

Irja: FATHER CSAKTORNyai László.

KERESZTÉNY HITVESEK, HÁZASTÁRSÁK! Meggondoltátok-e azt, hogy ti, akik egymásnak örök hűséget fogadtatok felbonthatatlan szövetségekkel az emberi társadalom talpköveit lettek. Erős megbontatlan egységben az emberiség épületét biztosítottátok. Összedől a ház, ha megingatjátok alapkövet, aminthogy tönkrement Babylon és Róma.

Meggondoltátok-e, hogy amilyen arányban él köztötök a tisztesség, olyan arányban sugárzik és árad sok-sok ezer családból az emberiségre a boldogság és béke?

Részesei vagytok a végtelen Isten teremtő erejének, akinek a munkáját ti folytatjátok. Isteni munkát végeztok, amelyet maga az Isten szentelt meg a szívetekbe oltott szeretettel, nagy szeretettel, előkelő nemességgel. Ne vessétek meg e nagy ajándékot.

Ugy rendelte azt, hogy először a magatok boldogságát éreztétek úgy, ahogy az csak a sok éretti előkészület, vigyázatos választás, megőrzött tisztaság után bethatott egészséges hívési életnek adatik. Ugy, hogy azt hiszitek a kezdet kezdetén, hogy boldogságotok soha, soha nem lehet vége.

De az Isten arról is gondoskodott, hogy a reményetekben ne is csalódjatok! Csak az ő akaratját teljesítettétek! Amiótt benneteket szeretetben összekötött, úgy hogy azt ti el sem válasszatjátok.

As összekötés kapcsán pedig a ti tiista szereteteknek gyümölcse; a **GYERMEK**. Minő mennyi gondoskodás! Amiótt a megkezdett boldogság — bármennyire is vigyázatosok rá — a mindennapi esetleges megzavarottság vagy más előre nem látható okok miatt már-már gyengülne, megjelenik a várva várt harmadik, akinek megjelenését ismét sok ezer remény és kíváncsiság előzte meg, megjelenik, hogy új erőt adjon boldogságotokhoz, egymás iránti hűségtekhez, amelyet már egy elválaszthatatlan élő kapocs szentelt.

Keresztény hitvesek, házastársak! Nagy nagy szerelemben lettek egy lélek és egy test. Boldog legyen az időkben, drága mézesmártásban kezesüljétek egymás érteket. Elnéztétek egymást sokszor sokáig, találtok-e vajon valami újat, amit még nem fedeztetek fel, lelki és testi szépségben; vonásokat, amelyeket átugartok a szeretet melege, megmaradt lelki szemek előtt hogy soha ne felejtsetek. S így — oh boldogság és gyönyörűség isteni ajándék — mint a becsültes tisztaság legnagobb bizonyítéka, együttesen megjelenni láthatjátok csodás egyesítésben egymás arcvonásait — drága kincsekben: a gyermekben; megtisztult szép ártatlanságban. S mennél jobban csoperedik az apróság, annál jobban felszínre vetődik mindazon lelki érték is, amelyre talán épen azért vigyázatosok és nemestettétek, hogy közös véretek erejével átláthatjátok, mint a nemes vasmó által beoltott gyümölcsfa.

Ettől kezdve mindennap újabb és újabb örömeitek lesz, amelyet még jobban gazdagít szereteteknek újabb gyümölcse — hiszen most már összehasonlítható örömeitek növeli a meleg családi fények boldogságát.

Ödvözlég Anya — kiált feléd a társadalom. Ödvözlég akiben a természet szenvedésekkel pecsételte meg azt, hogy megbecsülni tudd az Isten szent ajándékát. Ödvözlég, aki Isten után az emberiség legnagyobb jótevője, aki a mászókat gyönyör és szenvedés kölcsönös érzelmel kiist teremtő munkával kötőd össze és biztosított a földi lét értékét.

KERESZTÉNY hitvesek, házastársak! Vegyétek tudomásul, hogy halhatatlan nagyra feltűnt vitázkodásoknak ti vehettétek eljéte. Teljesíthetitek isteni kötelességeket, frissítétek meg, hogy a boldogtalan házasságoknak, válásoknak, házasságtöréseknek két egyetlen oka van: a házasság előtti gyallatos élet, még a legkisebb formájában is, és a gyermekétől való irírtást — bárha egyetlen nő szívéből sem lehet véglegesen kiltani azt a vágyat, hogy anya lehessen! Vegyétek észbe, hogy ott, **ARRAN A HÁZASSÁGBAN, AHOOL NINCS GYERMEK — KIVÁVE, HA AZ ISTEEN NEM ADOTT — ELŐBB-UTÓBB VALÁS KÖVETKEZIK BE.**

Ha Isten az ajándékát megvettétek kettőtök boldogságának strját ástátok meg.

ISTEEN nyilvánosan is megbecsült titeket, amikor szentségi fokra emelte frigyéteket. De ő is védte: "Aki pedig más feleségére néz, megkivánván őt, már paráználkodott szívében!"

Goethe Gondolatai

Csak az ír krónikát, akire nézve a jelen fontos.

Nappainknak egyes fonákjaival szemben mindig csupán a roppant világtörténelmi tényekre kellene utalnunk.

Szívesen helyezük a hajdankort magunk fölé, azonban nem így az utókor. Csak az apa nem irigylő fiának tehetségét.

Eklektikus bölcsélet nem is lehetséges de igenis bölcselőknak eklektikus fajtája.

A legnagyobb nehézségek ott rejlenek, ahol nem kérszük azokat.

Mit tartunk egy olyan korszakról amikor az elhantoltakat irigyelelnünk kell.

Az írodalom csak oly mértékben indul romlásnak, s mely mértékben az emberek megromlanak.

Hogy mindenütt kék az ég, azt úgy is beláthatjuk, ha nem utazunk körül a földet.

Hasznosnak lenni,

ezen van a hangsúly abban a mondatban, amely azt akarja megállapítani, hogy az az igazi hős, aki önmaga érdekeit, vágyait kikapcsolva, a többiekért bátor, sőt vakmerő.

Egy Gerbault nevű francia felül egy kis hajóra. A hajó mindössze csak harminc láb hosszú. Gyenge, törékeny jószág, kiszolgáltatta a gigászi természet minden rosszindulatu ötletének. Monsieur Gerbault e kis hajón átjön Európából Amerikába. Utja utolsó részét álmatlanul tölti el: nyolevan órát. Nyolevan órát, egyfolytában éber. Nem hunyja le az álmatlanságtól veres szemét. Belemereszti két veres, átmatlan szemét a ködös célba és: megérkezik. Megérkezése után azonnal lefekszik és alszik tizennyole órát egyfolytában. Mikor felébred, hozsannával fogadják. Ünneplik: mint hőst.

Kétségtelen: ebből az emberből nem hiányzik a bátorság. Sőt vakmerőség. Kevés ember tudná, merné utána csinálni ezt az utat. De, önmagától adódik a kérdés: hős ez az ember? És önmagától adódik a felelet: nem! Miért tette meg ezt a veszedelmes utat? Lebegett e lelke szeme előtt embertársai jóvalta? Nem! Csak önmagára gondolt, a dicsőségére, arra, hogy ünnepelni fogják, bátorságára hű ember csak ez a Monsieur Gerbault.

Kolumbusz Kristóf is egy ekkora hajón tette meg az utat Amerikába. S ez a mondat elég ahoz, hogy lássuk: mi a különbség a két ember között. Kolumbuszt nem egyéni hűség hajtotta. A tudományozomj hajtotta — az, hogy felfedezzen valamit, amit az emberiség még nem ismer. Ezzel indult el: mi lehet ott az ismeretlen távolban? Föld — amely új lehetőségeket bontakoztat majd ki a többieknek! Belejártszott Kolumbusz szerepébe is az emberi, örök és soha ki nem kapcsolható hűség: az ő nevéhez fűződjék az új felfedezés emléke. Ez őszinte érzés és érthető — de mennyire eltörpül megbocsájtó és elnéző gesztusunkban, mikor erre gondolunk: mennyire hasznos ember volt ez a Kolumbusz.

Az az uszó, aki lebukik a víz alá, hogy egy másodperccel megjavítsa a világrekordot — csak hűségének rabja. És nagyszerűen fejlett tüdejével nem használ senkinek. Az az ember, az a maláji, aki lebukik a tengerfenekére és onnét kagylót hoz fel, amelyben talán gyöngy van: ez hős. Valami olyat produkál, ami hasznára van az embereknek. Itt nem a gyöngy, hanem az ember szerepéről van szó.

Az az ember, aki 1849-ben ökrösszekezen tette meg az utat végig az amerikai kontinensen, hős volt.

De az az ember, aki ugyanezt az utat, épen így teszi meg ma, bolond. Vagy, a mi még valószínűbb, reklámot hajszol.

Sir Thomas Lipton végig vitorlázta a tengereket a yachtján és első díjakat nyer. Kinek mi haszna van ebből. Hős ő? Dehogy.

Steinmetz professzor beül a laboratóriumába és mesterséges, két millió volttos villámokkal, amelyek bármely pillanatban kioltják az életét. Villámokkal dobálódik — az egész emberiség érdekében! Ő hős!

Aki csak önmagának ad, az fősvény, s ebből nincs haszna az emberiségnek.

AKINEK HALOTT a SZERELME

A világ egyik leggazdagabb leánya, aki a viláért se nézne rá egy élő fiatal emberre. — Hogy miért nem? Nagyon egyszerű a magyarázata: egy halottba szerelmes, akit életében sohasem látott.

MI minden járhat a világ leggazdagabb leányának az eszébe? Kérdés, amit egyszerű újságolvasók és romantikus hajlandósága regényolvasók bizonyára nem egyszer tettek már fel maguknak. Mire gondolhat egy leggazdag leány? milyen lehet lelkének világa? Romantikus hajlandósága, avagy cinikus inkább? Vár-e valamit ettől az élettől, valami megkezdését, avagy beenyugodott mindenbe és csak a halált várja? És még száz ilyen és ehhez hasonló kérdést lehetne föltenni.

De ne találgassunk és ne filozofáljunk sokat. Olyan történet fekszik előttünk, amely megérdemli, hogy minden elme-futtatást félre tegyünk érte — ez a történet olyan érdekes, hogy nem kell hozzá szemféltés elnevelni köríték. Magában is nagyon élvezhető.

A hősnő, jobban mondva a hősnője, a világ egyik leggazdagabb leánya, Muriel McCormick, John D. Rockefeller unokája, Harold McCormick leánya.

A hőse: egy halott. Aki, amíg élt, George A. McKinlock jr. névre halgatott, McKinlock apja nagyon gazdag ember — ha a vagyona nem hasonlítható is a Rockefellerek vagyonához, de még csak a McCormickok vagyonához sem, azért: Chicago leggazdagabb és legelőkelőbb férfiai közül való. Az élő gazdag leány és a halott gazdag fiu között szerelmi románc szövődött — tragikus, romantikus, megindító história. Mindennek pedig ez az eredete:

George Alexander McKinlock jr. egy nagyon kedves, esinos, művelt fiatal ember volt, a Harvard egyetem hallgatója — illetve: a legismertebb és legünnepeltebb futball játékos. Erős volt, ragyogóan fiatal és tehetséges. Aztán: kitört a háború. Amerikában kibontották a zászlókat és a kiképző táborokba elkezdődött az élet. A fiatal diákok és híres futball játékosok is besorozták. Katonának éppen olyan jó volt, mint sportifjúnak. A sportok által kifejlesztett izmai nagyszerűen érvényesültek — és a rövid kiképzés után elvitték a tengerentúrra.

Néhány heti franciaországi tartózkodás után már jött is vissza. Holtan. George Alexander McKinlock jr. Soissons alatt elesett. Haláláról azonnal értesítették a Chicagóban élő szüleit, akik a hulláját haladéktalanul visszahozták az Egyesült Államokba, hogy hová földbe pihenjen az ifju, aki apjának és anyjának egyszerű, boldog reménye volt nemrég. Eltemették. A McKinlock családnak az illinoisi Lake Forest mellett is van birtoka, egy árnyas, fás, pompás hely, amelyet az ifju életében nagyon szeretett. Itt temették el a regző nyárfák alatt, amelyek alatt annyiszor üldögélt könyvek között, a jörendőjéről ábrándozva. Apjának és anyjának szemében egy könny nem volt. Hazafiak voltak, erősek voltak: a haza követelte az áldozatot és ők ezt a heroikus áldozatot minden szemrebbenés nélkül meghozták.

Most hagyjuk el a síremléket egy időre és foglalkozzunk Muriel McCormickal. Emeltették, hogy apja Harold F. McCormick, az International Harvester Co. világhírű elnöke, Medill McCormick szenátor bátyja, aki többek között a családi botrányairól is nevezetes. Harold McCormick, mint ismert, elvált John D. Rockefeller leányától, Muriel anyjától és Ganna Walakát, az operacékesnőt vette feleségül. McCormick házassága előkelő, igazi nagyvilági házasság volt, hideg és konvencionális. Nem is a legfelsőbb négyes, hanem a legfelsőbb negyven körében mozgó emberek ezek — a lányuk szintén hideg volt és ridegen előkelő szavattalan náma és — mi minden jóhá-

többet ebben az életben ne beszélhessen. Nem ejtett könnyet, kivülről nem mutatott semmit — de a médiumbhoz járt: beszélni a fiával. És a médium meg-szerzte az anyának eat az örömet. Minden szépségen beszélt hős fiával.

Es így ismerkedett meg Muriel McCormick a szerel-mel.

Természetes, hogy az a-nya és a fiatal és blazirt milliós lány között a halott fiu volt a főtéma. Ő volt a szép, a jó, az okos, a kifogástalan, a férfiu er-nyek egyetlen letteménye-se, mintaképe. Ő volt az, a kihez hasonló férfi egyetlen egy nem jár ezen a kerek világon — ő volt az egyetlen, akitől Murielnek igazán nem kellett tartania. Aki nem kért tőle semmit, aki nem várt tőle semmit, aki diszkrét volt, finom, elv-mikor Muriel akarta: Kell ennél ideálisabb szerelmes?

Hogy az anya így állította be az elhunyt jellemét, az természetes. Hogyan állította volna be másép? Ő az anya szemével látta a fiát — a fiát, aki már halott volt s akinek az emberi tulajdonságai minden elmúlt huszon-negy órával távolabb veszték és ennek következtében finomabbak, tökéletesebbek lettek.

Muriel elszédült ettől a sok jószágtól, finomságtól. A szőzoros értelmében halálos szerelmes lett. Szerelmes lett a halottba. Olyan szerelmes lett bele, amilyen szerelmes soha egy élőbe nem volt és nem lett volna soha. Es elkezdődött a legfuresőbb románc.

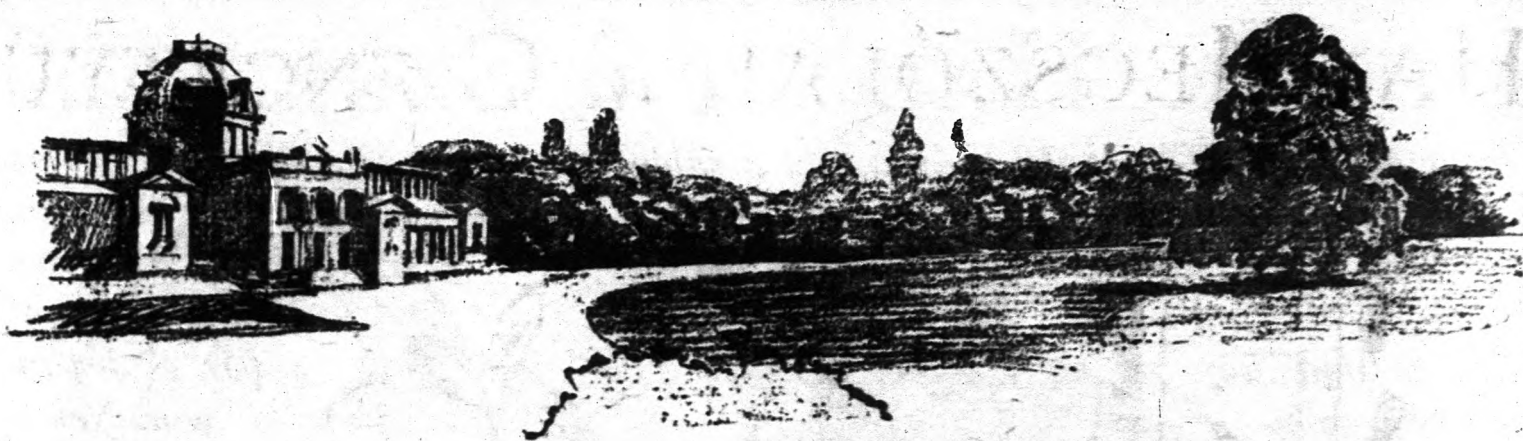
Muriel McCormick lánya órákat, sőt néha napokat tölt kint az illinoisi Lake Forestben, hol fantasztikus tá-lálkákon vesz részt George Alexander McKinlockkal, a ka-tonával, a hőssel, a széppel, a jóval, aki felszáll a sirböl, hogy olyan ülést adjon Muriel McCormicknak, amelyet élő ember soha nem látott volna neki adni.

McCormick ezt a szerelmet nem tekinti tréfának, rajongásnak, a spiritizmusban való elvakultságnak. Korántsem. Nagyon is komolyan tekinti — éppen úgy, mint ahogy az elhunyt hős anyja annak tekinti.

Mrs. McKinlock egyszerűen és természetesen a me-nyének tekinti Murielt. Mi lesz ennek a vége? Meddig fog ez tartani? — Kiszámíthatatlanok a szereltem utjai.

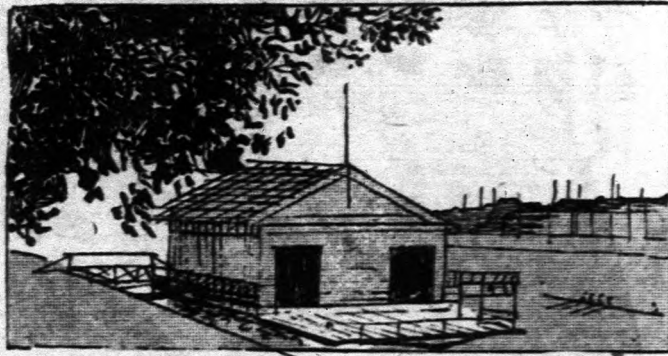
Es megrendítő, hogy a boldogság, a megnyugvás, a szeretetben való elolvadás vágya, milyen győgyíthatat-lanul boldogtalan határozza az emberek életét.

enni,
a mondatban,
ani, hogy az
érdekeit, vá-
iekért bátor,
cia felül egy
sze csak har-
törékeny jó-
szí természet
tének Mon-
átjön Euró-
lsó részét ál-
órát. Nyole-
Nem hunya-
eres szemét.
atlan szemét
k. Megérke-
lefekszik és
brát egyfoly-
red, hozsan-
neplik: mint
öl az ember-
a bátorság.
Kevés ember
esiná ni ezt
zától adódik
z ember? És
a felelet:
eg ezt a ve-
hegett e lel-
bertársai jó-
k önmagára
gére, arra,
gják, bátor-
csak ez a
f is egy ek-
meg az utat
mondat elég
mi a kü-
ber között.
nyeni hiúság
ományszomj
felfedezzen
emberiség
lzzel indult
ismeretlen
mely új le-
oztat majd
Belejátszott
e is az em-
i nem kap-
ő nevéhez
edezés em-
s és érthető
örpül meg-
resztusunk-
gondolunk:
ember volt
bukik a viz
asodperceel
ekordot —
rabja. És
tüdejével
ek. Az az
aki lebu-
e és onnét
elyben ta-
s. Valami
hasznára
a gyöngy,
n szó.
krösszeke-
amerikai
t az utat,
l. Vagy, a
hajszol,
torlázza a
s díjakat
ól. Hős ő?
laborató-
lio voltos
pillanat-
llamokkal
ség érde-
fosvény,
ségnek.

SÉTA a MARGITSZIGETEN

Egyre pusztul a "Nyulak Szigetének" sok százezstendős romantikája. — A "modern" strandfürdő. — Lesz-e játékbarlang a "Nyulak" szigetén?

SZENT MARGIT szigete ép olyan híres büszkesége Budapestnek és a budapestieknek, mint a Duna festői panorámáját bekoronázó Gellérthegy. Minden igazi pesti ember rajongó szerelmese a szigetnek, ott találkoznak nyáron a szerelmesek és ott üríti pezsgős poharát a tőzsdés. Am a nevelő is odamegy a gyerekekkel és a nagyságos asszony is a parkba, a dus lombu, nagy fák alá.

Csöndesen zug a sok falomb, Arany János öreg fái, amelyekre emléktábla figyelmezteti a sétálót. A nagy magyar poéta is rendkívül szerette a legendás Margitszigetet és hatalmas fáit, a melyek alatt sokat üldögélt életútjának utolsó szakaszában és ott írta borongós, meleg őszi liráját, az "Őszikék"-et.

Szent Margit szigete bizony legendás hely, éjjel bizonyosan árnyak suhogják körül a zárda romjait. Ahol IV. Béla magyar király leánya élt és halt. Jézus menyasszonyai közé állott, lemondva a királyi udvar fényéről és ékköves, bogláros köntös helyett rongyos ruhákba bujtatta dali, szép alakját és feje lábát rongyos saruk fődtek... miként megírták a jámbor barátok a régi régi pergamenteken.

A XVI. századból származó Margit-legenda kodexében vagyon írva Margit királylány története, aki — mint tudjuk — nem akart a cseh király arája lenni és mindenki bünéért vezekelve, itt halt meg a Nyulak-szigetén. Így nevezték valaha a Duna szép kis szigetét és most a legendás klastrom mellett moso-

lyogva, kart-karba fűzve sétálnak a pesti lányok-fiúk s Ady Endre gyönyörű verssorait suttogják a romok szent király leányáról.

Bizony a romok regényességébe is belecsapott a minden talpalattnyi helyet kihasználni akaró emberi kapzsiság és részben lakóházakká alakították a zárdaromokat.

A közelben a csöndes kis Margitkápolna, már ujkori

emlékeztető az elmúlt időkre. Innen már csak egy lépés a gyógyfürdő és a nagyszálló, a romok mellett a modern élet.

Most még sok a fa, sok a rózsza és a fű, lehet még kóborolni a szigeten.

S pesti ember nem is kívánhat helyben kellemesebbet, mint elvonatkozva a zajból,

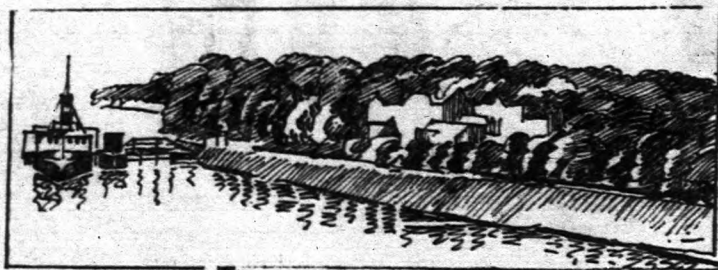
piaci lármából, az éjszaka magányosságában végigsétálni a szigeti fák alatt. Milyen különös itt a nyári éj ragyogó pompája. A fák fölött — mint valami ezüstös függönyfénypásmák libegnek, a város rengeteg fényű villanyvilágítása visszatükröződik a Duna vizében és az égen, fénykődbe öelve a csöndes éji ligetet.

Gyönyörű sétányok, pompás parkrészetek mindenfelé, csupa öröm, felujulás, megújulás a szemnek és azon át a léleknek.

A napsugár táncol a sok színes virágon, a smaragd-fűvön és a fákön. A szigeti séták a zöld lombok alatt és a színes virágok között valóságos élményei azoknak, akik a szépség tiszta örömeinek át tudják adni magukat.

De nemcsak a természeti szépségek rajongói lelik meg, amit keresnek a szigeten, hanem minden más szórakozást keresők is. A Magyar Athletikai Klub sporttelepe, tennispályája is itt a fák között van. Este a Sziget-színpad kabarében harsog a kacaj, a jókedvű, könnyű muzsa hódolói között. Vendéglő és kávéház pezsgős estékre várja a gazdagot s a két szálló rendkívül drága szobáiraival csalogatja a milliomosokat. A strandfürdő és a gyógyfürdő főleg a pesti nyaralókat csábítja kapuin át.

A Margitszigetet kezelő Közmunkák Tanácsa mint ismeretes, bérbe akarja adni a Margitszigetet s a bérletet most megszerezte a Magyar-Amerikai bank, amely részben amerikai pénzesoport tőkájével is dolgozik. Ezzel kapcsolatosan sokat beszélnek arról, hogy csakhamar nemzetközi játékbarlang is fog létesülni a

szigeten, ha ugyan az állam ezt meg nem akadályozza. Az amerikai pénzesoportnak ugyanis, a híresztelések szerint, az a terve, hogy csak külföldiek számára nagystíliú játékpalotát nyisson a Duna tündéri szigetén. A nemzetgyűlésen már meg is vádolták Huszár Károly alelnököt, a bank vezető emberét, hogy közbenjárt volna az amerikai bank érdekében a bérlet elnyeréséért.

Sajnos, már most is sok az épület a szigeten, a felsősziget végén még villák is vannak. Minden építkezés a szigeti fák egy részének pusztulását jelenti, holott esztétikai szempontból tekintve a dolgot, nagyon sivár képet adna fák nélkül a Nyulak szigete. A ligetekben, parkokban oly szegény Budapest nem mondhat le a most még zöldben pompázó sziget fáiról, virágairól, nem veheti el a Mezősziget a főváros lakóitól.

S míg a parton a hajóra vár a sétáló közönség, a közeli vendéglőből cigányzene ritmusa száll az illatos légen át. Az illat! Május végén eridj a Margitszigetre, olyankor a jácmin illata bódítóan teliszufolja a levegőt — a zöld bokor mind tele hófehér szirmokkal — szemre rózsaszínű köd ereszkedik, fejedbe mámor száll és dudolva, vagy halálos esőndben — amilyen a természet — mélézöl viharviselt életed ünnepe ez hétköznapján.

Jó ilyenkor a padon ülni és me-rengve semmire se gondolni, csak mélyen beszívni tudódbé az illatos levegőt és észre se venni, mint borul le reád az este sötétje. Sétálók suhannak tova a padok és a fák között, a lombok legendákat mormolnak és a Duna vizén lomhán, csapdos kerekével a tovauszó hajó.

Ilyenkor megérted, miért lakik Krudy Gyula a szigeten és írja hajnali háromkor muzsikás nyelvén regényes történeteit és tudod már, miért mosolyognak a szerelmesek és miért lilavirágos, zenebolond az ifjúság.

S ne aludj egyedül a szigeti szállóban, mert rosszak a függönyök és reggel a hajnalezotti kéklésre ébredni nagyon szomorú — az ablakon bebókolnak a lombtalan faágak és fájdalmasan keresztül zokog lelke-den minden, ami elmúlt.

HA MEGSZÓLAL a CSENGETYÜ

Szeptember az iskolák hónapja az egész világon. — Hogyan tanulnak Kinában és Japánban? Nehéz

az
a
b
c

SZEPTEMBERBEN az egész északi földtekén mindenütt felhangzanak az iskolák csengői s a tanulócsereg megindul, hogy felvegye a harcot az ismeretlennel hogy magára öltes az a tudás-páncélt, amit ősei hagytak számára.

Mert a tudás és a gondolkodás végeredményben harc a világgal szemben, az ismeretlennel szemben, amely ellenségként, sötétben, rejtelmesen vesz körül bennünket, amely örökké előttünk lappang, a hátunk megett fenyeget s amely ellen védekezni, ha nem is kimondottan, mégis legfőbb célja életünknek.

Szeptemberben megszólalnak az iskolák csengői s megindul a tanárok serege, hogy elfoglalja helyét a tanítványok előtt és felett s megtanítsa őket a védekezésre az ismeretlennel szemben, ami benne már ismeretté, tudatosabbá vált. S ahogy mindkét fél elhelyezkedett, megindul a munka, a legszebb, legszentebb munka, a tanulás és a tanítás munkája. S mindegy, akár Kináról van szó, vagy az Egyesült Államokról, akár Európáról vagy Arábiáról, a tanár és tanítvány viszonya mindenütt és örökké egy és ugyanaz.

Különös viszony ez a harcnak és a megértésnek furcsa keveréke s ez a viszony alig más még a legjobb tanítvány és a legjobb tanár között is. A tanár már megtalálta ismeret formák letéteményese, a tanár a tekintély és a hagyomány, a tanítvány a meg nem talált ismeretek jövője; felfedezője, a tanítvány a lényeg, az új kor zászlóvivője. A sajátos helyzet az, hogy a legtöbb esetben a tanítvány válik később a tanár tanítójává, hogy kilépez az iskolából és az ismeret új területeire lépve, olyan értékeket talál, amelyeket tanára sohasem ismert s a legtöbbszor már ismerni sem akar.

S az iskola, éppen a tanár és a tanítvány örök viszonya miatt, mindig változatlan térben és időben egyaránt. Akár vissza felé nyomozunk a történelemben, akár profétai előrelátással igyekszünk megleveníteni a jövőt, a tanítás képe lényegében semmit sem változott. Hogy Rómában viaszlámpára írva tanultak s hogy a jövő iskolájában már csak gépen fognak írni, hogy a régi görög bölcsek sétával tanították tanítványukat s hogy az elkövetkező korokban már talán gépszerű laboratóriumokban dolgozva fognak tanulni, nem változtat a lényegben. Minden esetben valaki tanít és valaki tanul s a tanítás és a tanulás lényegében minden reform és haladás ellenére sem vált mássá s nem is válhatik már soha.

Az sem másítja meg a helyzetet, hogy modern amerikai pavilonyszerű iskolákról európai stílusú közközpontokról, vagy bambuszfalú szánt indián sátoriskolákról van szó. Mindenütt megint csak tanárok vannak és tanítványok foglalnak helyet előttük. S mindegy, hogy padban ülnek-e a tanulók, avagy a földön, avagy kiterített gyékényeken. Mindenütt csak tanulók, akik figyelnek, vagy unatkoznak, leckét mondanak fel, vagy magyarázatot hallgatnak, csendesek, vagy örökké a tanító megtréfálásán török koponyájukat.

Kinában is megszólaltak már az iskolák csengői s a kis Johnny vagy Joe, méltóságos apjának pontos, kicsinyített mása, gyapjú nadrágjában, amely bokáját veri, már elindult arra felé, ahonnan az iskolai harangok szólnak. A különbség talán csak, hogy tisztára fiukat látnak ballagni, vagy futni az iskolák felé, mert Kinában a lányok nem részesülhetnek nyilvános oktatásban s mindent, amire az életben szükségük van, anyjuk mellett, a konyhában és a háztartásban kell megtanulniok. Bizonyára vannak, akik megbotrányoznak ezen az elavult és ósdi nevelési rendszeren, amely a lányokat és fiukat nem tanítja meg már az élet első korszakában, hogy hogyan viselkedjenek egymással szemben s amely a nőknek még csak lehetőséget sem ad önálló és a férfival egyenrangú pályafutásra. Lehet, hogy bölcsek és helyes a megbotrányozás, de a másik kérdés az, hogy hol van több válság, Kinában, vagy az Egyesült Államokban.

E "barbár" vonáson túl azonban a kínai iskola csak külsőleg különbözik a miénktől. Igaz nálunk erőnyek találják a hallgatást és Kinában viszont a hangos beszédet és a kiáltózt tartják a legfőbb tanítványi értékeknek. De azután, ha már a kis kínai lurkók kedvére kiképzették magukat, mégis oda kell lépniük tanítójuk elé, át kell adniuk neki könyvüket s az egész

osztály előtt csakugy mint nálunk, fel kell mondaniook leckéjüket.

A számtant kis "számológépek", fémkeretbe szerelt golyókra épp úgy tanulják, mint a mi orvódiánkban. De ezzel szemben nem ismerik a tollat, vagy a ceruzát s képszerű betűket esetleg rajzolják papíroara. Az esetet tusba mártják, amelyet minden tanuló külön készít el a maga számára, indiai tusfestéket dörzsölve vízbe, míg végre a folyadék elnyeri igazi, sötét színt. S a kínai tanítóknak az irástanítással akad a legtöbb bajuk. Mert a kínai írás képirás, amelyben minden szóznak meg van a maga önálló jele, az eredeti fogalomképek leegyszerűsített, esőkevényes maradványa. A tavasz szót például, egy vízszintes vonáson áttörő függőleges vonással írják s azt kívánják jelezni, hogy tavasszal a vízszintes földfelületen áttörnek a függőleges hajtások.

A japán gyerek modernül épített és felszerelt iskolába jár, de a kínaihoz hasonlóan neki is rendkívüli nehézségekkel kell megküzdenie az írás megtanulásánál. A japán "abe" 47 betűből áll, vagyis másfélszer annyiból, mint az európai nyelveké. Az irástudás ezért mégsem akkora érdem Japánban, mint Kinában, ahol tizezer szókép ismeretével mandarinra lehet előlenni. Japánban más az érvényesülés útja, sokkal inkább hasonlít a miénkhez, csak a felkelő nap hazájában az érvényesüléshez még sem kell oly erős és kíméletlen könyök s ott még alázatra is megtanítják a gyermekeket. Japánban a tanulónak, mielőtt belépne az iskolába, le kell vetnie cipőit, mintha szentélybe kerülne s amikor a tanító megjelenik, visszafojtott lélegzettel, csaknem egészen a földig kell meghajtania fejét. A japán gyerek ilyen alázatosan mond "jó reggelt" tanítójának, aki viszonzásul szintén némán meghajlik tanítványai előtt.

A japán iskolában a tanulók a földön ülnek és ténkedet használják fel íróasztalul. Amikor az írás ideje elérkezik, kínai testvérehez hasonlóan, ő is kis esetet vesz elő s betűit, nem balról jobbra, hanem felülről lefelé röjja. A japán könyv első lapja a legvégén van s hátulról előre kell lapozni benne. De a könyv ott is csak könyv s a leckét épp oly jól és pontosan kell megtanulni belőle, mintha előlről hátrafelé kellene olvasni szövegét.

Arábiában és az arab Észak-Afrikában a fiúk keresztbe vett lábakkal a homokban ülnek a turbános tanító előtt, aki egy hosszú pálcával veri a földet, hogy tanítványai ütemre olvassák a Korán szent törvényeit és tanításait. A Korán az ő bibliájuk s ez az egyetlen tankönyvük is, amelyet lassan lapról-lapra tanulnak meg s együttesen recitálják éneklő hangon, miközben egész testükkel ütemesen hajlonganak.

A tanító igen sok esetben vak már, de csatlakoztatlan füle rögtön észreveszi, ha valamelyik tanítványa valahol abbahagyta a Korán egyhangú énekelését. Ilyenkor elmaradhatatlanul és haláldéktalanul lesújt a büntetés a hosszú vastag pálcá formájában.

A Koránon kívül az arabnak minden tudnivalót otthon kell elsajátítania. Apjától tanulja meg, amire életében szüksége van és lez: hogy hogyan kell sárkányt repíteni, lovagolni és célba löni. Többször nincs szüksége s amit megtanult, azt rendszerint kitűnően tudja.

A koreai iskolák nagyban emlékeztetnek a kínaiakra és a japánokra. A fiúk keresztbe vetett lábakkal gyékényeken ülnek és hangosan ismétlik a tanító szavait, aki főként nagy emberek híres mondásaira tanítja meg őket.

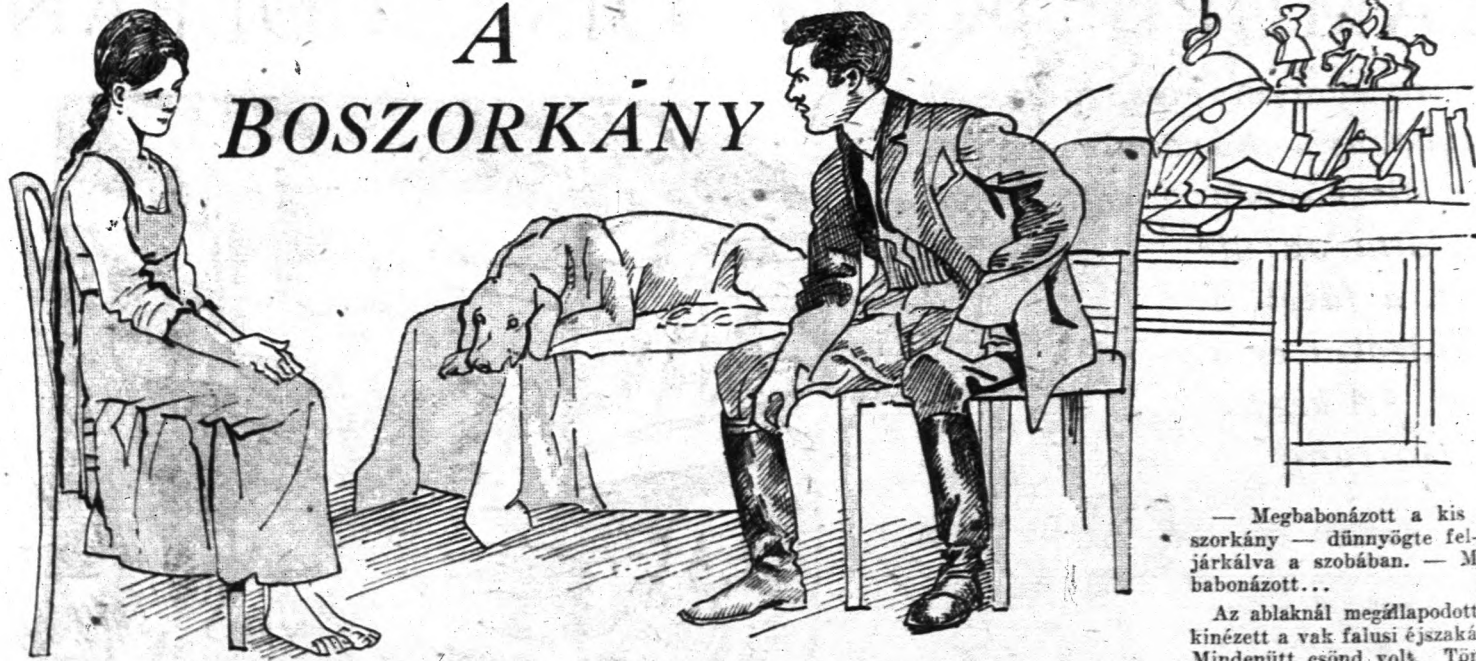
Perzsiában a gyerekek szintén csak a Koránt tanulják, mert a nép 98 százaléka Mohammed híve. De Perzsiában már jelentkezik az európai kultúra hatása és a modern iskolák száma egyre szaporodik. Perzsa községekben az ember gyakran láthatja, amint valamelyik régi épület tornácán kiül az egész osztály leckéit kiáltva fel tanítójának. Tanulni itt is csak a fiúk feladata s a perzsa nők 95 százaléka nem tud sem írni, sem olvasni. E legutóbbi években azonban ezen a ponton is megnyílvánult az európai hatás s egyes iskolákban a lányokat is beengedték. Nagy haladás ez, ha meggondoljuk, hogy néhány évtized előtt még minden perzsa lány férjhez ment 10-12 éves korában.

Indiában a tanítási helyzet legalább is az anyák szempontjából kitűnő. Hi szeptemberben megszólalnak az iskolák csengői, a hindu anyáknak nem iget kell már törődniök iskolás gyerekeikkel.

A tanítás reggel 6 órákor kezdődik s megszakítás nélkül tart 9 óráig, mikor a reggeli elfogyasztására kerül a sor. Azután folytatódik a tanítás 1 óráig s egy órai ebéd-szünet után a tanulók már ismét ott vannak az iskolában, amíg beesteledik.

A BOSZORKÁNY

— Megbabonázott a kis boszorkány — dűnyögte fel-alá járkálva a szobában. — Megbabonázott...

Az ablaknál megállapodott és kinézett a vak falusi éjszakába. Mindenütt esőnd volt. Tömör sötétség feküdt rá a világra.

Jó volt így belemerülni tunyán a fekete semmibe. Hirtelen hőkkenve figyelt fel. Valahonnan vörös derengés rajzolódt az ég sötét boltozatára, vibráló, haljós vörös derengés...

— Tűz van — eszmélt rá gyors rémülettel és egyetlen nagy ugrással kiűnt a tornácra.

Végigfutott a szeme az udvaron. Valóban tűz volt. Az urasági ház végénél hatalmas lánggal égett egy nyomorult kis kalyiba. Az ős-kös szalma fullasztó szaga vastagon uszott a levegőben.

— Egy lélek sincs itt... gazember álomszuszékok!... gondolta s a viskó felé szaladt.

De közelebb érve, dühös dermedtséggel torpant vissza. Az egész cselédség ott állott a lángoló házikó körül, egykedvű téltelenséggel, a kisujját sem mozdítva. Szájtató bambasággal bámulták a tüzet.

— Mi van itt? — fődött rá ordító indítással a legközelebb álló legényre. — Mit bámsz-kodtok? Oltani!... Egy-kettő, oltani!...

De a legény csak vonogatta a vállát és nem felelt. Meg sem moccant, éppugy, mint a többiek. És a esőndben hirtelen felsivított az öreg esordásné sápitózó hangja:

— Seprűnyélen lovagolva fog kiröpülni a kéményen, meglássák!...

A fiatal emberben vészett düh forrt fel. Nekijugrott a bámsz emberkarójának, szétlökte a könyökével az előtte állókat és már ott is volt a házikó ajtajánál. A nádtető ropogva égett és a szél mérgesen szórta a tüzes pernyét. Az ajtó nem engedett. Akkor vette észre, hogy kívülről vastag faléc van rászögve keresztben.

— Gyilkosok!... örült gyilkosok!... — üvöltötte, miközben a vállával nekifeszült az ajtólapnak... Egy percig fojtogató esőndben meredtek el az emberek, egyik sem segített... Végre az ajtó hangos roppanással beomlott és a nyíláson sűrű füst tödült ki az éjszakába.

A fiu egy ugrással bevetette magát a szobáskába és tekintetével keresve kapkodott a leány után. Megpillantotta: ott feküdt a földön, eszméletlenül lerogyva az ablak mellett, elkábultva a füsttől és az ijedségtől. Ölje kapta és rohant vele kifelé... Egy perccel később tempa ruhánál roskadt be az égő tető...

Ölben nyalálbolva vitte a könnyű, finom testet, egyenesen be a nagy házba. A tornácra egy pillanatra megállott, mert elfulladt a lélekzete a futásban. Nézte a lány fehér, élettelen arcát és finomvágású kis száját. Hirtelen lehajolt hozzá és megcsókolta...

A lány felnyitotta a szemét, tétova, üres pillantással. Mikor meglátta a föléje hajló férfiarcot, ösztönös mozdulattal feléje nyult és átfonta karját a fiu nyakán, göresös, kapaszkodó szorítással.

— Boszorkány — sugta a fiu nevetve, — kis boszorkány, megbabonáztál!...

A lány még erősebben átfonta a nyakát. A tekintetével beleomlott a fiu szemébe és boldogan felzokogott a mellén.

A Z öreg esordásné ide-oda ingatta feketekendős kis fejét és szörnyülködve cuppogott a nyelvvel.

— Nem rendes dolog ez, tekintetes urfi — bizonyította nagy meggyőződéssel, — akárki mit is mond, nem rendes dolog. Valami boszorkányság van ebben, kérem alásan. Tudja már az egész falu, de még a környék is. Annyit mondok, nem lesz jó vége...

A fiatal földesur nevetve dőlt hátra a széken.

— Ugyan, ugyan, minek tömik ki ilyen bolondsággal a fejüket. Nincsenek boszorkányok, mese az csak.

— Már hogy nincsenek? — esodálkozott a esordásné, — nem mondja ezt komolyan a tekintetes urfi. Az én apám fiatal korában ismert is egyet szemtől-szembe. Meg aztán ki más rontaná meg a fejös tehén tögyit, ki más verné meg szemmel az embert, ha nem az ilyen boszorkány? Mindenki tudja, kérem alásan...

A fiatal ur csak nem akarta komolyan venni.

— Aztán bizonyos maga abban, hogy az Erzsi boszorkány?

— Akár az esküt is letenném kérem az oltárszékség előtt, olyan bizonyos vagyok benne. Ennen szememmel láttam, hogy pénteken éceaka mindenféle ördögzsírral kenegette a mellit meg a hátát. Arra való az, hogy repülni tudjon a levegőbe, mikor elkövetkezik a boszorkányok gyülekezése a nagyhegyen.

— Hát még mit látott? — érdeklődött a fiatalember, mosolygó hitetlenséggel.

— Én nem láttam többet, kérem alásan, de a vörös Panni, az öreg béres lánya, az látta egyszer, mikor bekukueskált a kamrája hasadékán, hogy illegetőrog az Erzsi maga körül, mint a motóla. Pedig csak egymaga volt a kamrában. Biztos a sáttánnal táncolt ott, merthogy igaz józan lélek nem forog egymagába. Higye el tekintetes urfi, nagy baj lesz még ebből...

A fiu nevetett.

— Jól van no, esordásné, nem köll félni, majd eligazítom én a dolgot. Ebéd után küldje föl az Erzsit.

A esordásné keresztet vetett.

— Ments isten, drága tekintetes urfi, ne-hogy ide engedje a közelibe! Tud az minden-fajta bűbájosságot, még majd elvarázsolja. — Nem szabad azzal igaz keresztény embernek még szóba se állni. Mondtam is az embereknek, legjobb vóna egyszer rágyujtani a viskóját, hogy ott égjen a szerszámjaival együtt...

Az urfi méregbe jött.

— Ne locsogjon ostobaságot, én nem hiszek semmiféle boszorkányban, sem más ilyen babonában. Ebéd után küldje fel az Erzsit, aztán majd utánajárok én a dolognak.

A esordásné nagy dohogva eleszozogott, a fiatalember pedig bosszankodva folytatta félbehagyott reggelijét.

— Ezek micsoda barmok, — mérgelődött magában, — boszorkányokban és bűbájosságban hisznek... Tiszta középkor!

Ebéd után, mikor ledült egy kis heverésre a hűvös ebédlőben, bekopogtatott az Erzsi.

A fiatalember felkőnyökült és szemügyre vette. Egyszerűen, tisztán öltözött fiatal lány volt, szinte gyerek csillog: friss, fekete szeme bátran, nyugodtan csillogott feléje. Egyáltalán nem látszott boszorkánynak.

— Ül le Erzsi, — mondta neki és helyet mutatott egy közeli széken. A leány leült és

A "Vasárnap" számára, irta: Gaál Andor

várakozó tartással összekulesoltá kezét az ölében.

— Különös dolgokat beszélnek rólad, — kezdte a fiatalember, szemébe nézve. — Azt mondják, hogy mindenféle bűbajos mesterkedéseket művelsz...

A leány tágra nyílt szemmel, esodálkozva meredt rá.

— Már hogy én? Isten ments! Mire teszszik gondolni!

— Azt mesélik, — folytatta a fiu komolyan, — hogy ördögös kenőccsel növesztesszárnyakat magadnak, hogy el tudjál repülni a nagy hegyre, a boszorkánygyülekezésre, meg hogy a sáttánnal táncolsz, mikor egyedül vagy a kamrában...

Erzsi még jobban elbámult. Aztán egyszerre hangosan, gyerekesen felcaogott:

— Sose hallottam még ilyen furesát életembe — mondta naiv vidámsággal. — Biztos a fiatal ur találta ki, hogy megrétfázzon...

— Nem, ez nem boszorkány — gondolta a fiu — legalább is nem égetnivaló...

Hát nem igaz? — kérdezte azért komolyan.

Erzsi abbahagyta a nevetést és rémületen nézett rá.

— Szüzanyám — mondta ijedten — hát komolyan tetszett gondolni. Boldogult édesanyám üdvösségére esküszöm...

A szó belefult a torkába és könnyek buggyantak ki a szemén. A fiu felugrott, hogy megvizsgálja, de Erzsi már kifutott az ajtón, kétségbeesett, vad meneküléssel.

A fiu bosszankodva dült vissza a pamlagra. Ugy érezte, hogy nagy bolondot csinált, amiért elriasztotta magától ezt a kedves, friss fekete kisleányt, ahelyett, hogy... ahelyett, hogy...

Vállat vont és befordult a fal felé. Egy perere rá már szunyókált, egészséges, mély lélekzetvétellel.

Este, vaesora közben megint eszébe jutott. Most már komolyan bosszankodott miatta, mert már hiányzott neki a lány, valóságos vágyódást érzett utána.

HAMUPIPŐKE a DISZNÓÓLBAN

Egy tizenhárom éves leány, akit mostohaanyja három éves kora óta a disznóólban tartott. — Sohasem látta az utcákat, a fűvet, a virágokat és a fákat. — A kegyetlen mostoha. —

A kis Julianna, miután megmondatták és valóságosan fölőhözötték, tízévesen — először.

A kis Julianna mostoha anyja és édes apja. A mostoha asszal védekezett, hogy a gyermeket nem akarta férje a "házban" látni.

OH, EMBERTELEN ember, akinek érdekében hiába prédikált és élt Krisztus! Oh ráncos lelkek könyörtelensége és kiméltelensége! Oh borzalmak tanúja, emberi lélek!

Nemrégiben Texas El Paso városában egy asszony látogatta meg az egyik rendőrkapitányt. Csendesen, majdnem észrevétlenül lépett irodájába. Arcát és fejét kendő takarta be, s csak egy fekete szempár világított ki az arcából.

— Mit kíván? — kérdezte a rendőrkapitány.

— Küldje el valamelyik emberét a Fifth és Tornillis streetre. Menjen be a Chavez udvarba. Nézzen a régi disznóólba — volt az asszony válasza.

Az asszony hirtelen megfordult s elrohant.

— Álljon meg! — kiáltott utána a rendőrkapitány, de feleletet nem kapott.

A rendőrkapitány egyideig el-tépelődött, majd magához hívatta két legügyesebb detektívjét, Ira Clinet és Ivy Penleyt. Elmondta nekik a rejtélyes látogatást.

— Menjete el ebbe a házba. Lehet, hogy a disznóólban csak italt rejtegetnek. De nézzetek körül alaposan. — ajánlotta a rendőrkapitány.

Hátha egyebet is találtak. A két detektív elment az ismeretlen asszonytól megadott címre. Betértek az udvarba. Ott négy gyermeket láttak, frissek, vidámak, jókedvűek. Az egyik gyermek még bölesőben volt.

Látták a disznóólt. Megszokott disznóól. A résen betekintettek.

Ekkor észrevették, hogy a tíz éves leányka be akart szaladni a házba. Alkalmasint a bentlevőket figyelmeztetni akarta arra, hogy idegenek járnak a disznóól körül.

— Te itt maradsz — fogta meg a karját Cline detektív.

Ujra benéztek a disznóól részein. Az egyik oldalon esírkék heverték a szalmában, a másik oldalon pedig rongyokba burkolt élőlényt láttak, majomra emlékeztetőt, térdelve, feje lecsüngve s keze összetéve, mintha imádkoznék.

Feltörték a zárat, bementek a disznóólba s egy 13 éves leányra akadtak, borzalmas ember-roncsra, aki ijedten nézett rájuk. Körülötte lerágott, lemajszolt csontok heverték, mint amilyet kutyáóiban szokás találni.

Cline felemelte a leányt. Termete olyan volt, mint egy négy éves gyermeké, de az arca fáradt, túleredt, kiélt, riadt szem világított benne. A tekintete olyan volt, mint egy megvert állaté.

A leány megszólalt: — Julia a nevem. Éhes vagyok. — Kített téged abba az ólba? — kérdezte az egyik detektív.

A leány csóválta a fejét, mintha nem értette volna meg a kérdést. Végre nagynehezen ki lehetett hozni belőle borzalmas történetét. A legképtelenebb embertelenség áldozata volt ez a szerencsétlen gyermek.

A leány nem tudta, hogy hány éves. Amióta emlékezett, mindig ebben a disznóólban lakott. Az udvarban játszódozó gyermekektől tanult meg úgy, ahogy beszélni. Rongyokba burkolódzva élt. Életének egyetlen problémája az volt, hogy éhségét kielégítse. Még anyit mondott, hogy a házban lakik egy asszony, aki néha ellátja élelemmel. Az életről semmit sem tudott. Sohasem fürdött. "Mi a fürdőkád?" — kérdezte ijedten. Közben szegény, ványadt teste reszketett s mindig félelemmel nézett a házba, amelyben az a bizonyos asszony lakott, aki néha — nagyon silányan — gondoskodott róla.

A detektívek azt hitték, hogy a kis Julia csak négy esztendő, s kiderült róla, hogy tizenhárom

éves és hogy már három éves kora óta a disznóól lakója volt.

Lehet, hogy a szerencsétlen gyermek néha gondolta arra, hogy miért nem mehet a házba a többi gyermekkel. De talán nem is gondolt erre. Talán azt érezte, hogy ő is állat, hasonló a disznóhoz vagy a tyukhoz, csak neki nincsenek szárnyai. Szegény, megrendítő sorsu kis emberféreg, elrontott életű Julia!

A házban lakó asszony a mostoha anyja. Igazi mostoha, a mesékben ilyen nem lehet, csak a gonosz életben.

A mostoha anyja a hatóság embereinek kétféle történetet mondott el. Nem tudta, vagy nem akarta megmondani, hogy a kis lány mióta élt a disznóólban, de a szomszédok szerint tíz éve, s a mostohaanyja sohasem engedte ki onnan. Hogy a szomszédok miért nem jelentették fel, azt maguk sem tudják. Hogy a titokzatos asszony miért jelentette fel a borzalmas mostohát, az sem került ki.

A mostoha azt mondta, hogy a kis lányt azért helyezte el a disznóólban, mert annak idején az orvos azt mondta, hogy tuberculozisa van s esetleg megfertőzi a többi gyermeket. A doktor nevét nem árulta el. A másik története szerint pedig az apa gyűlölte a leányt s nem akarta magára vállalni azt a felelősséget, hogy az otthonába tartsa, amikor az apja nem akarja látni.

Hamupipőke kikerült a disznóólból s bekerült a paradicsomba — ilyen lehetett a felszabadulás perceiben a kis leány érzése. Igaz ugyan, hogy csak Fordba ültették, amelyben Mrs. Anna Webster, a bíróság megbizottja elvitte őt egy tiszta helyre, de szegény Julia soha autót nem látott s soha gyöngéd szót nem kapott, tehát minden bizonytalannal nagyon boldog volt.

A szegény, vézna kis teremtes esodálkozva, meglepődve nézte a fákat, a rohanó autókat, a többi embert, az életet, amelyről halvány sejtése sem volt.

Sohasem látott virágokat, fűvet és fákat. Sohasem látta az életet.

Oh, csodák csodája, a kis leány azt sem tudta, hogy mi a chewing gum, a legtöbb amerikai gyermek és irodalány mennyi boldogsága!

Megetették, megfürdették, tiszta ruhába öltöztették, emberségesen bánták vele, csupa olyan csodálatos dolog, amiben sohasem volt része. Ugy bánták vele, mint akinek szíve van, aki a

maga módján — de emberhez méltóan — érezni és gondolkodni tud. Szegény kis leány — először élt! Megható jelenet játszódott le, amikor az új otthonban — a bíróság női megbizottjának szobájában — maeskát látott. Előbb megrökönyödve nézett rá, aztán emlékezett arra, hogy a maeskával játszott az ólban is s ösztövére karját utána nyujtotta, mert játszani akart vele.

A maeskát az ölébe fektették s határtalan boldogság sugárzott korán vén arcáról, amikor a maeskával játszodozhatott.

— Kitten, kitten, kitten — játszodozott mosolyogva a maeskával.

Ezután tiszta ágyba fektették, imára tanították, s úgy gondoskodtak róla, mintha mennyből leszállt angyal lett volna.

Oh tisztaság boldogsága, oh gyöngédség öröme, oh otthon ujjongása!

A kis leány egyelőre a bírósági matróna ellenőrzése alatt maradt.

Az orvosok is élénken érdeklődnek a sorsa iránt. Mentalitását és testi torz mivoltát akarják alapos vizsgálat tárgyává tenni s valószínű, hogy olyan tanulmányokat végezhetnek ezen a szerencsétlen gyermekben, amelyek általában hasznára válnak majd az orvos tudományának.

Sok asszony irt Mrs. Websternek, amikor a dolgnak híre kerekedett, hogy a kis lányt hajlandók adoptálni.

Egyelőre a matróna és az orvosok kezelése alatt maradt, s később majd Californiába küldik, egy tiszta otthonba.

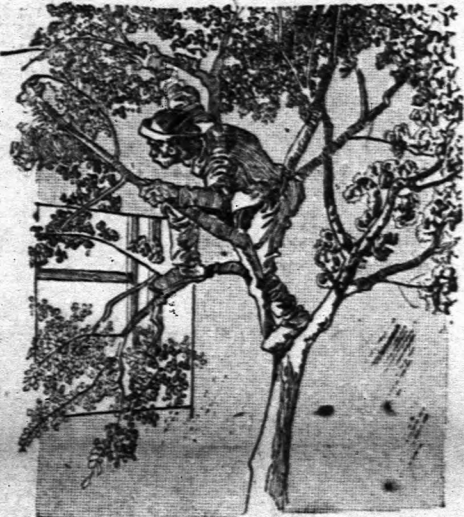
A kis leány apjára ráakadtak Kansasban, ahol dolgozik s rendszeresen küldte a pénzt a feleségének. A család jó körülmények közepette él. Hogy a hatóságok milyen retorzióval élnek majd ezzel a kegyetlen családdal szemben, az még kérdés.

Annyi bizonyos, hogy ebben az el pasoi otthonban érvényesült az emberi kegyetlenség olymód, hogy szinte tragikusnak hangzik és nevetésgesnek egyidőben, ha azt halljuk, hogy a civilizáció különböző tette az embereket. Emnyire különbözőt

Betyárok Csillaga

a "Vasárnap" részére, írta: Krudý Gyula.

SÜRÜ alföldi koraósi éjszákában egy ház világos messzi tájakon. A gazdag árendás háza, aki nehéz lélekzések kuzkódva fekszik az ágyban. Mit ér az most neki, hogy az utóbbi tiz esztendőben oly hirtelen meggazdagodott, hogy kétezer hold saját tulajdont tudott venni odalent messzi a Bácskában, az idevalósi négyezer holdas bérletét hatra egészítette ki? Mit ér az most, amikor úgy kell küzdenie minden csepp levegőért, hogy a mellkasa majd beszakad a hörgésbe, a szíve egy ver, hogy ingén keresztül is látszik kétségbeesett dobogása, a szeme megüvegesedve, megriadva, halálraítélten csüng orvo-

sain, a homlokát ellepte a hideg veríték.

A megyei főorvos azt sugja a vörösbajszu Rosenberg doktor, a kör-orvos fülébe:

— Azt hiszem, hogy itt az ideje, hogy beadjuk a megváltó orvosságot a két éves szenvedés után.

Pedig dehogyis ezt sugja a megyei főorvos, csak a haldokló képzeletű. Ő halucinál már harmadik napja, mióta beállott a végső küzdelem beteg szívére.

— Megálljatok, — hörgi kétségbeesetten. Előbb azt akarom megtudni, hogy vajjon felmegye-e az a patkány a háztetőre, amely az imént felmászott az akácára?

A haldokló ökölnyi szemekkel mered a vaskosaras kerti ablakra, a mely mögött valóban egy nyurga akácot sirat az őszi szél. Az orvosok figyelmen kívül néznek maguk elé. Sokat beszélt a nagybeteg az utóbbi órákban, amely dolgoknak értelme nincs.

Pedig most az utolsó percekben igen jól látott a haldokló. Valami valóban felmászott az ablak előtt az akácára. De nem patkány, hanem egy igen kis termetű ember. Ott guggolt az akác őszi lombjai között és onnan nézte a haldokló szobájában történendőket. De az orvosok földi

szemmel nem láthatták, csak a más-világi érzék szervü haldokló vehette észre, hogy onnan a sűrű éjszakából figyelik.

Lehunyta a szemét, kinyújtotta a kezét a megváltó fekete üveges halálfej cédulás üvegecske felé.

— Adjátok!

Rosenberg bus, bucsuzkodó tekintettel töltött az orvosságból a haldokló szájába. Egy másodpercre megállt a hörgés, megmerevedett versenyfutásában a szív, megfagyott a verejték és a haldokló elnyújtódott.

Ebben a pillanatban megzörgették az akácfa felől az ablak üvegét és egy éles viharadár hang süvített:

— Megállj Patrőczy!

A haldokló felnyitotta szemét, mintha már a másvilági arkangyal szólítaná őt azon a néven, amelyet ezen a vidéken, a felső Tisza mellett, senki se ismert. (Annál inkább ismerték ezt a nevet ott lenn az Alföldön a szegedi tanyák felé) Itt Nagypalotai Gyárfás tekintetes ur volt a neve és a leggazdagabb árendása a korona uradalomnak.

— Engem szólítottak? — kérdezte révedezve a haldokló.

Az orvosok megdöbbenve bámultak a sötét ablakra, amint újra felhangzott a sirály-sikoltás:

— Azt üzeni "Sándor", hogy meg ne próbálj halni addig, amíg írást nem tétél arról, hová ástad a kincset? Kell az most a hazának!

Ha az ördög a pokolból kiabált volna fel a haldoklóhoz, nem ijedt volna meg jobban, mint ettől a lát-hatatlan helyről jövő hangtól. Mintha valami másvilági erő taszítaná meg, fektéből talpra ugrott. Egy másodpercig meredten állott, mint a gyertyaszál. Az orvosok kitért karal siettek feléje. Tudták ők azt, hogy milyen hatása szokott lenni az utolsó kanál orvosságnak, de akár-hogy igyekeztek a doktorok, a haldokló megelőzte őket. Először az ágy szélére zuhant, onnan a földre. Mire felemelkedtek, már nem volt élet benne.

Valami éles vad füttyentés hangzott fel odakünn az éjben. Mintha bosszuságában elfüttyenténé magát valaki.

II.

Mire az orvosok a halottas szoba asztalkáiról összeszedték a halálfejes orvosságos üvegeket, újból kopogtatás hangzott, de most nem az ablakon, hanem az ajtón.

A botos ispán állott a küszöbön. Csapzott arccal nézett a lobogó gyertyákra.

— Tekintetes uram, dadogta a halott felé, egy asszonyság érkezett ebben a pillanatban Pestről. Azt mondta Kossuth Lajos a kormányzó küldi! Tekintetes urammal akar beszélni...

— Beszéljen vele, ha tud, — dörmögte a köror-

vos, miután köpenye zsebébe eresztette az utolsó üvegecskét is.

Az asszonyság már ott nyomakodott befelé, a szalmás fejű ispán háta mögött a setétségből. Bő utiköpeny borította fejedelmi alakját, lángoló epedő nagy szemek kiragyogtak a fátyol alól, a hangja csengő és panaszos, mint a lélekharangé.

— Orvos urak, csak egy szót! kiáltja és eszedezve teszi össze, két finom keztyűs kezét.

— Rosenberg doktor a halottra mutat.

De az asszony, nem azért asszony, hogy meghátrálna még a halál közelében is. Még csengőbb, még hizelkedőbb a hangja, amint előre lép.

— Orvos urak, önök a természet urai. Hívják vissza egy másodpercre az elröppenő lelket, hisz az még a szobából se mehetett ki! Adjanak valamit azokból az orvosságból a halottnak, amelyeket most zsebükbe dugtak. Az egész harcban álló

magyar nemzet hálás lesz Önöknek, ha egy szóra életre keltik a holtat.

A megyei főorvos elkomorulva állott a holt ember fejéhez:

A mi tudományunk véget ért!

Az ispán gyürögte a sipkáját kezében.

— Csak a csoda segíthet...

A gyönyörű idegen nő felkapta a botos ispán ostoba szavát, mint a tyúk a csillagó üvegdarabot.

— Hátha nem halt meg, csak elájult! kiáltotta reménykedve — hányszor hallottunk már a tetszalottakról, akik a koporsóban ébrednek fel. Talán életre lehetne még kelteni a jóurat.

A vörös bajszu Rosenberg a sok éjszakázástól, fáradtan dől le egy székre:

— Tessék megpróbálni...

Az asszonyság a holttesthez rohant és kitérte két karját, mint a szimpadon:

— Tekintetes Nagypalotai Gyárfás ur! Olyan hangon, hogy elevenek megrendültek a szobában, de reszkedtek a butorok is.

Aztán megragadta a holt ember mozdulatlan összecusukodott öklét. Megrázta és rázendítette azt a gyönyörű harangszót, amely a tor-

kában volt:

— Én Laborfalvi Róza vagyok, a Nemzeti színház művésznője és a magyar nemzet nevében szólok Önhez. Arra feleljen, amit Kossuth Lajos Magyarország kormányzója kérdezett Öntől. Igaz-e, hogy Róza Sándor kincsei Önnek vannak elcsúszva? Mert csak akkor kap kegyelmet a haramia vezér, ha ez igaznak bizonyul. Itt az amnesztiát tartalmazó levél nálam. Ha Ön igent mond, Róza Sándor holnap nem üldözött betyár többé!

Valóban vannak csodák a földön?

A harangzó végig kondult az emberek lelkén, a csodálatos hang megrezentette a holtat is, mintha másvilági ítélő bírása szólott volna hozzá a gyönyörű asszonyteremtés alakjában.

Lassan felemelkedett a holt ember lezárt szem-

pillája. A megüvegesedett szem bogarak darab ideig üresen bámultak a semmibe. Az ispán térdre esett ijedtében, az orvosok elszápadva hajoltak az ágy felé, csak Laborfalvi Róza nem vesztette el a lelkét. Felsivított a hangja, hogy csak-

nem kétfelé nyílt a falusi ház menyezete.

— A magyar nemzet nevében feleljen Nagypalotai Gyárfás! Önnek vannak Róza Sándor eldugott kincsei!

A holt szája leesett, miután még nem volt felkötve kendővel. És a nyitott száj sötét üregéből borzalmas kísérteties, utolsó hördülés tört elő, mintha akkor röppent volna ki a fogoly lélek a testből.

— Nálam!

A holt ember letette az utolsó vallomást a földön, most már csak égi bírása előtt tartozik felelni. Kinyúlt a göcsökből tes-

te, eltorzult arca megenyhült, szeme lezárt. Laborfalvi Róza a halott arcába dobta kis zsebkendőjét, karjaival körül mutatott: Hallották a vallomást. Itt most már senkinek sem szabad nyulni semmihez. Minden a szabadságharcát vivő magyar nemzet kincstáráé.

III.

A kocsi, amely az alföldi dűlő utakon idáig hozta Laborfalvi Rózát odakünn állott az udvaron. Egy köpenyeges, kerek kalapos férfi gubbaszkodott a kocsiülében. Jókai Mór volt. Laborfalvi Róza férje. Az asszony odalépett a kocsihoz:

— Átadhatod a kegyelmező levelet, Móricz fiam, a barátodnak, Róza Sándornak.

A holt ember tanuk előtt tett vallomást! A köpenyeges férfi kitérte a két karját:

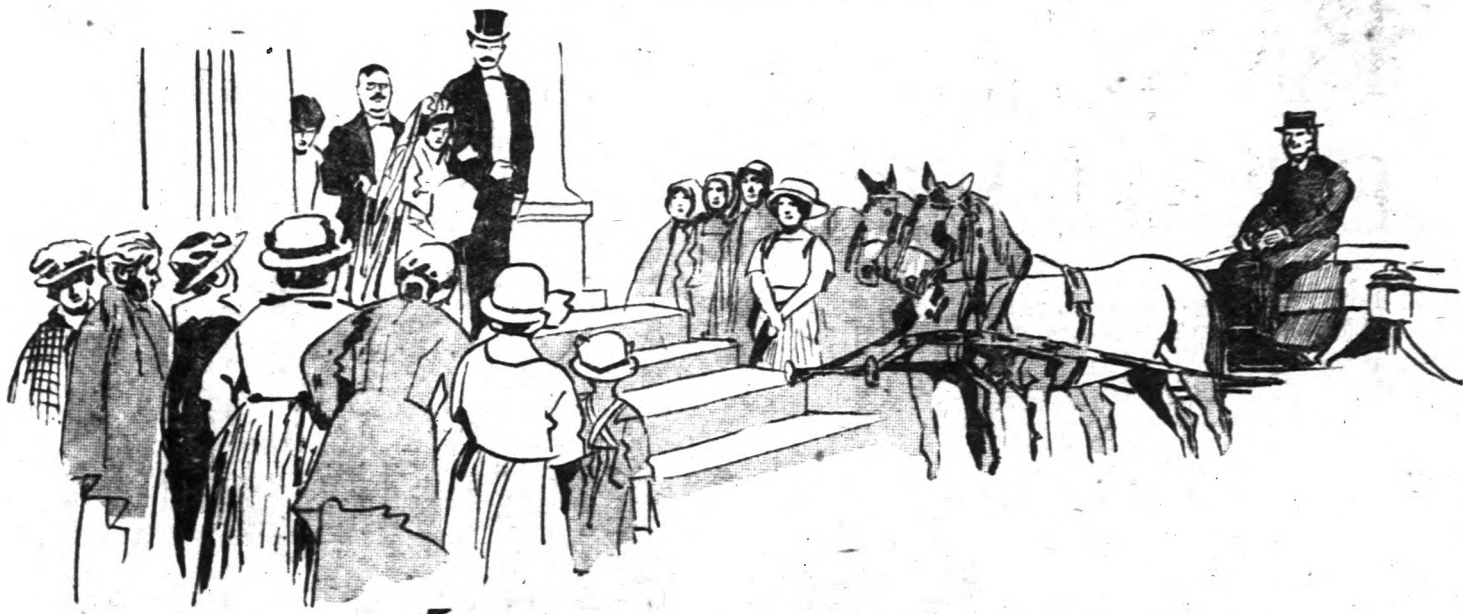
— Te csodálatos asszony, a legnagyobb asszony a magyar nők között! — rebegte.

Róza asszony elhelyezkedett a szalmaülében, meglepődötten mormogta:

— Látod, hogy én előtem nem lehet elszökni! Még a másvilágra sem! Te se próbáld!

A könnyű kocsi kifordult a halottas ház udvarából. Ott most törheti a fejét doktor, ispán, esetléd, a titokzatos éjféli látogatáson.

A kocsi nekivágott az utatlan alföldi síkságnak, a jeltelenül reszkető őszi éjszakának. Nem kísérté más a kocsi, mint a szél a pusztaságban és néha az a titokzatos füttyjel, amely egy láthatatlan lovasember felől mindig elhangzott; ha a kocsi tétozított az út irányán.

AZ ÉRDEKHÁZASSÁG

MAR régen hozzászóltam az élet nekivadult furesaságaihoz, boldond történeteikhez és a kavargó kaleidoszkop nekem már évek óta nem tud olyan színorgiát felzörgetni, amely, ha egy pillanatig is csak, megállít a megszokott ösvényeken és esodálkozást váltana ki belőlem.

Már nem tudok tátott szájjal bámulni valami megdöbbentő történeten, mert az idő hozzászóltatott a részvétlenséghez, s az élet bosszorkányos kezű zsonglóreinek ahhoz a művészetéhez, amellyel napirendre tudnak térni minden esemény felett, ha az nem közvetlenül az ő kis zavaros vizeikben redőz nyugtalanító revirákat.

Legutoljára Borhy Péter esetén esodálkoztam.

Nem tegnap történt, elvágta az én néhány esztendő a fejem fölött, de még ma is hideg táncol a hátamon, ha rá gondolkodom. Sokszor könnyes nosztalgiával vágyom Székelyváradra, ahol Borhy Péterrel együtt tapostam a kopott kollégium termeit. Péterrel, akiben barátot és testvért találtam abban az időben, amikor még egészen kuszált fogalmaim voltak a rokonlelkek együvértartozásáról. Nyolc év nagy idő a székelyvárad kollégiumban, melynek kupolája rejtelmes őszi éjszakákon valami öreg ember házi siphák, szunyokáló fejéhez hasonlított. Ezt a nyolc esztendőt töltöttük vígan, olykor lázas munkában könyvmádia között, sokszor szeretőmlő, vad játékokban a székelyvárad szerűskertek alján, néha lanya unalomban, de mindig együtt, szelid megértésben. Borhy Péter a legszebb fiu volt a kollégiumban, később, a felső osztályokban már bomlottak utána s a Fő utcán sötétlő délutánokon halkán félrehúzták a lányos házak függönyeit, ha utja arra vezetett. Álmodó szemével mohón leste a szoknyák játszi fodrait, szelid fejével kíváncsian billent a nok után és a nyolcadikban már nem egy kalandja volt székelyvárad jukker asszonyokkal.

Nagy ölelések, markos kézszorogatások között bucsuztam tőle, amikor a füledt levegőjü városi kávéház nagytermében, az érettségi bankett mámorának keserü utóízével a számban, a reggeli gyorsához készültem.

— Irjál sokat, mindenről irjál, — kiáltott Borhy Péter utánam, amikor a vasut kiszuszogott velem a székelyvárad indóházából.

Könnyes szemmel ígértem, fogadkoztam, de bizony a főváros bősziült irama, hahotázó örömei, bőven esorgó megpróbáltatásai hamarosan feledtették velem

A "Vasárnap" számára. írta: László Aladár

a székelyváradiakát és Borhy Pétert is. Olykor ismerősek jöttek és azok meséltek róla. Nagyon szerették a városkában, a leányos mamák, a gazdagok, az előkelők mind neki szánták szenvedőn babusgatott portékájukat. Ő pedig sokat ivott, duhajos multságokban reggelig ropta a csárdást, nagyokat kártyázott és — nagyokat vesztett. Később, amikor Székelyváradon jártam, az előkelő szalonokban mindenütt tudták, hogy Borhy Péter elverte apai jussát és az anyai részen is alig maradt valamicskéje. A lányos mamák nekibátorodott reménnyel néztek a szép Borhyra, mert tudták, hogy a házasságon kívül nincs menekvése a kényelmetlen kátyuból. Tolakodón kínálgatták a lesütött szemü asszonyjelölteket, akik egytől-egyig fülig sápadoztak, ha Borhy valahol az Érsek-kertben vagy a Gindel cukrászoltban beléjük botlott. Mikor azután a legészántabban tombolt a harc Székelyvárad legszebb, legjobbnevü férfiáért, beütött a villám. A tízes menykő ezuttal egy rövid újsághír alakjában hőkentette meg a bámész embereket. A hír a helyi újság hasábjairól vigyorgott a jámbor kisváros lakóira, akik az újságot mint tépett zászlót lobogtatták egymás felé a Szentlélek utca köves járdáján.

— Mit szólsz hozzá, Borhy Péter elveszi a pupos Mariskát, — mondták a férjek délben az asszonyoknak.

— Jesszusom... — ájultoztak a lányos mamák, — csak nem örült meg...

Talán sohasem adott házasság olyan sok szóbeszédre okot, pedig ott minden házasságot élénk kommentárok kísérték. Pünkösdre megtartották az esküvőt. A legszebb férfi és a legcsunyább lány...

En is ott voltam és láttam a kárörvendő sóhajokat, hallottam a szájas megjegyzéseket.

— Ja, — szólt egészen hangosan a kövér Kopeckyné, amikor az új pár kifelé ment a templomból, ja a milliók sokat eltakarnak... Ja, ha mindjárt nyomorék is, csak a Kázmér Zoltány lánya az... Ez a legközönségesebb érdekházasság.

— Bizony, bizony, ötezer hold prima föld nem kismiska, — ócsárkodott Bánó Vince felesége és két pere mulva elolvadó kedvességgel ölelte át a menyasszonyt, aki valóban csuf volt és szeplős szegény, mint valami pettyes, elnyűtt ruha.

A fiatalok nászutra mentek, s a székelyváradiak már előre jószolgáltak, hogy szétszakadtan, külön-külön jönnek háza. Csalódtak. A felhajkurászott híreket megcáfolták Borhyék, akik miután visszatértek a külföldi utazásból esendben, minden botrány nélkül élték napjaikat. Legalább is nem szivárgott ki semmi a házukból, pedig a kövér Kopeckyné még a eselédjüket is megállította a piacon, hogy valamit megtudjon.

— Nagyon szeretik egymást, — válaszolt a eseléd, de a kövér asszony csak rázta a fejét.

— Maga sem hiszi ezt komolyan, lellem, — ellenkezett. Hova gondol! Egy olyan férfi és az a nő.

— A töke hatalma, — állapították meg aznap az asszonyok Bánóék zsúrján. Ha szerez valami pénzt majd elvállik, meglássátok...

A következő tavaszon újabb szenzáció súlyosodott a szűk kis utcákra. Borhyé, a pupos Mariska úgy látszik nem bírta a nagy boldogságot; megbetegedett, agynak esett, kioldódott, küzködött hetekig.

Es jöttek a hírek a Borhy-házból.

— Itt volt a pesti tanár... Azt mondja nincs mentség... Borhy Péter egész éjszakán át ott virraszt a beteg mellett.

— Lesi, hogy mikor hal meg, — mondta mindenki.

Nos, Borhynak nem kellett soká lesni a felesége halálát. Szegényke egy délután kinyújtotta esontos karját a takaró alól, pergamentszínű, száradt ujjai-val megszorította Péter kezét és alig érthetően susogta:

— Köszönöm...

Az után meghalt. Csendesesen, mint egy ázott kis veréb. A temetésén ott volt az egész város. Mialatt a pap halk imát mormolt újra feltörték a szájas indulatok.

— Borhy most szabad és gazdag... Ezt jól megcsinálta.

A férfi pedig zsebkendőjébe temette szomorúságát.

— Hogy nem szégyelli magát, — rikácsolt Bánó Vince felesége. — Pfuj, micsoda komédiás. Ki hiszi el neki, hogy igazán sir ezért a pupos asszonyért?

A temetés után néhány nappal érkeztem Székelyváradra. Pesten olvastam az asszony haláláról. Az indóháznál kocsiba ültem, s lassan kocogtam a belváros felé. Valahol a Fő-utca elején egy volt iskolatársam intett felém.

— Mit szólsz Borhyhoz? — kérdezte, miután megállítottam a kocsit.

— Olvastam, meghalt a felesége...

Az iskolatársam ráncsolódkozott.

— Ugy? Te nem tudsz semmit? Most fogódz meg: Borhy tegnap reggel a felesége sirján szivenlőtte magát. Egy pupos nőért, hát nem komikus?

Rettenetes...

— Az utolsó levelében megírta, hogy nem tud az asszony nélkül tovább élni. Szép kis érdekházasság, mondhatom...

Valóban furesa volt. Az a szép ember, azért a nyápic, nyomorék asszonyért.

Borhy Péter esete elszóltatott arról, hogy az élet tragikus tréfáin ámuljak.

ATÁNC és az EMBERI TERMÉSZET

Uraim, hölgyeim vigyázzanak nagyon, hogy hova lépnek! — Aki hogyan lép tánc közben: kiderül róla, hogy milyen a természete. — Egy táncszakértő és rendőrnő szenzációs leleplezései.

EGY kort meg lehet ismerni a táncból. Volt egy korszak, a ceremóniák korszaka, midőn a legünnepélyesebb kórtáncok éltek divatjukat; volt egy korszak, a gavallérok és romantikus lovagok kora, midőn az urak mélyen meghajoltak a merev hölgyek előtt s a párok lengé és finom menettbe fogtak; volt egy korszak, a bécsi valcer ideje, midőn álmodozó természetű hölgyek enyhén ránehezdedtek partnerük karjára és behunyt szemmel táncolták a Dreisrittet.

Ma a jazz korszakát éljük. A jazz: csipők ringatása, vállak rázogtatása, arenek archoz való szorítása, ideges és pikáns csuszások, fogások ott, ahol nem lenne illő, miközben trombonok bugnak, szaxofon tremolozik, cintányérok ütemes zörgése, hegedűk hisztériás sírása s a zongora megvadult taktusozása, hanzsok kereplése hallatszik. A jazz: minden, ami homlokegyenest ellenkezik az illedelmes tánc fogalmával. A jazz: ami ellen az Amerikai Táncok Országos Szövetsége tüzzel-vassal küzd.

Miss Marguerite Walz, egy híres táncszakértő, időmosságnak, tisztességnek, leányi szeméremnek előharcosa és egy quaker város rendőrlőmánya egyik legpáratlanabb alakja ezt mondja:

— Az én szememben a jazz egy jó, eleven, ultramodern, vérbuzdító, de semmiesetre sem erköletelen táncformát jelent. Pedig sokan ezt csinálnak belőle. Ez helytelen és ez ellen küzdeni kell.

A táncok rájöttek arra, hogy e küzdelem irányának teljesen másnak kell lenni, mint amilyen eddig volt. Rájöttek, hogy megtiltani nem lehet semmit. "Mióta az emberek a prohibícióval megismerkedtek, mondják a táncok, azóta a vágy az után, a mi tilos, egyre erősebb lesz."

Pont. Itt van a kutya elásva. Vagyis, másszóval: a mai, szerintük lehetetlen és tarthatatlan táncállapotokat csak úgy lehet megváltoztatni, hogy nem tiltják el azokat, hanem újakat gondolnak ki a helyükbe. Újakat, amelyek éppen annyira tele legyenek élettel, mint ezek, éppen annyira érdekesek legyenek, mint ezek, de ugyanakkor hiányozzék belőlük a mai táncok erköletelen melléke.

Követelni az emberektől nem lehet semmit. Az emberek azt fogják tenni, ami legjobban megfelel nekik. Ahoz fognak ragaszkodni, amihez a szívük s vérük vonzza őket. Azt fogják megszokni, ami legközelebb áll hozzájuk. A tánc vulgáris volta azonban nem erre az emberi tulajdonságra vezethető vissza. Hanem az emberi ignoranciára. Valaki lehet azért közönséges, mert nem látott soha életben mást, jobbat, szebbet. Lehet, hogy a lelke mélyén egy finom, és elegáns ember rejtőzik. Nem mutatta meg neki soha senki ezt a titkon benne élő embert. Meg kell neki mutatni.

Nagyon sok ember van így. Ez nem jelent parancsot, nem jelent törvényt, amelyet halálbüntetés terhe mellett nem lehet áthágni. Nem kell erőszak. Szelid biztatás kell. Ha így fogják fel a dolgokat, biztos, hogy azokon az

állapotokon, amelyeket az utóbbi években az emberek annyira elrontottak, segíteni lehet majd.

S biztos, hogy ez egy új korszakot fog jelenteni. Ebben az új korszakban is felismerhető lesz majd a legmodernebb emberi lélek... de ebből a táncból nem lehet majd az erköletesség tetemes elfajulására következtetni. Ebben a korszakban meg fog maradni a jazz lényege... a határtalan és modern parfümmel átitatott jókedv. De ez a jókedv nem lesz durva, utálatos és emberietlen. A szikópálás a zenében nagyon ritmikus, eredeti és egészen különös, furcsa hangulatokat tud teremteni. De, ha tulajdaják, nyávogás, macakazene, utálatos hebehurgyaság, értelmetlen hangzavar lesz belőle.

Eppen így áll a helyzet a táncnál is. Legyünk ultramodernek, de ne legyünk ostobák. Igen, egy kornak a táncból feltétlenül következtetni lehet a kor természetére. Eppen így lehet egy táncosnak a mozdulataiból, modorából, következtetni a táncos jellemére.

Miss Marguerite Walz erre vonatkozólag így nyilatkozik: — Kis táblázatot állítottam össze magamnak erre vonatkozólag, mondja. De ebből a kis táblázatból mások is okulhatnak. Ime:

Ha egy lány azt akarja, hogy a jövőbelije finom ur legyen, önfeláldozó, igazi férfi, gavallér — szóval olyan ember, akiről a bakfisok általában álmodozni szoktak, válasszon azokból a táncosokból, akik hosszú lépéseket csinálnak és lábujjhegyükön táncolnak, még pedig nagyon könnyedén, nagyon graciózan.

Ha egy férfi úgy tart tánc közben egy táncosnőt, mint egy virágot, mint valami törékeny, finom valamit, mintha hab lenne a nő a keze között, ez azt bizonyítja, hogy nagyon finom lelki tulajdonságokkal van megáldva. Azt bizonyítja, hogy olyan tulajdonságokkal van megáldva, amelyek révén nagyon jó férj lesz belőle. Protektálni fogja a feleségét, vigyázni fog rája, mint egy gyenge kis madárra — ő, az erős!

Az a férfi, aki tánc közben trükköket csinál, ugrál, oldalt lép, mindenféle mókás mozdulatokat végez — nem komoly ember. Nem érdemes vele egy lánynak komolyan foglalkozni. Egyáltalán nem lesz belőle olyan élettárs, mint amilyenről főntebb megemlékeztem. Könnyelmű és változókéony.

A táncosnő nagyon óvakodjék ettől a fértől, aki minden hibáért a partnerét teszi felelőssé. Az ilyen férfi ugyanazt fogja tenni az életben is. Ő sose hibás. Ő kifogástalan, egyenes és mindent jól csinál. A partnere, az élettárs, a felesége, az az oka minden bűnnek, bajnak.

Vannak férfiak, akik nem válogatósak. Ezek táncosnak szép lánnyal, csunya lánnyal, jó táncossal, kezdőkkel, rossz táncosnőkkel és táncosnőkkel, akik a fal mellett petrezselymet árulnak.

Az ilyen férfi — kincs. A legszebb emberi tulajdonság rejlik benne — az önzetlenség. Az ilyen férfit egy lánynak "meg kell fognia," tekintet nélkül arra, hogy szép fiú-e, vagy sem,

hogy elsőrangú táncos-e, vagy sem. Az ilyen fértől a leány — főgyerményét csinál.

A fiuknak ezt ajánlhatom: — óvakodjanak azoktól a lányoktól, akik rájuk neheznek. Az ilyen leány, mint élettárs, sose lesz más, mint teher. Ezek azok a nők, akik nem jó feleségek és nem jó anyák. Ezek azok, akik maguk semmit se csinálnak, megkövetelik az élettől, hogy olyan férfit juttasson nekik életpartnár, aki mindenről a világon gondoskodik, fut, ló, szalad, fárad, minálta ők bevásárolnak, vagy odahaza kényelmesen hintázzák magukat a fotelben.

Van egy másfajta nő, akitől a férfiak óvakodnia kell — ezt azonban már nem kell bővebben magyarázni. Ezt a fajta minden férfi azonnal észreveszi — és különben se gondol arra, hogy feleségül vegye.

Igy szól erről a kérdéssel Miss Marguerite Walz. És ebben körülbelül igaz is van neki. Akinek van egy kis érzéke a lélektan iránt, annak ezeket a dolgokat nem kell külön magyarázni, azonban nincsenek valami sokan, akiknek tulságosan sok érzékük volna a lélektan iránt.

Miss Marguerite Walz, mint említettük, rendőrnő is egyuttal.

Nem is akarunk sokat kertetni, eláruljuk melyik quaker város az, ahol ebbeli kötelességeit teljesíti. Ez Philadelphia.

Mint ilyen, nagyon sokat fordult meg a táncteremben és teljesen tisztában van azokkal a férfi és női típusokkal, amelyek ezekben a táncteremben meg szoktak fordulni. Tapasztalatból beszél — nagyon őszintén.

Különbözik pedig nagy híve annak, hogy az új táncok helyett nem ártana egy kicsit a régieket is favorizálni. Érti pedig ezt elsősorban, amint erre a nevéből is következtetni lehet, a valcert. A régi módi és kedves keringőt.

De nem úgy, ahogy Amerikában általában mindent elferdítenek — nem az amerikai valcert, hanem a régi bécsi formáját.

Miss Walz szerint az Egyesült Államokban tulságosan "adaptálják" a táncokat. Adaptálták — másszóval elrontották — nálunk az argentinai tangót.

Elrontották a lengyelkét, a mazurkát, csináltak belőle valami formátlan és lehetetlen fordulatu táncot.

Miss Walz szerint, hogy így átalakítják a táncokat, abban igen nagy részük van — az orosz balett táncosoknak.

Őtőlük tanulták Amerikában ezt az elferdítést. Csak-hogy ami szabad nekik, azt nem szabad a többieknek. Nekik azért szabad, mert ők az átalakított formájú eredeti táncokat művészi formában beleillesztették a programjukba. Ők értik a módját. Az aszhabulai grocery clerk azonban nem érti a módját.

Miss Walz nem szereti az orosz táncosokat különben sem. Azt mondja, hogy ezek akrobaták és nem táncosok — tisztelet persze a kivételnek.

S ez a tisztelet a kivételnek megjegyzés nemcsak az orosz balett táncosokra áll, hanem mindazokra, akik — nem eshetnek Miss Walz szigorú kritikája alá!

VENDEL SZERENCSEJE

A "Vasárnap" számára,
írta: Szentgyörgyi Ferenc

HARMINC estendeje volt, amikor meghalt az apja. Ötven év hold békái föld maradt utána és egy jó tanács.

— Ha majd minden kőnél szakad, fiam akkor keresse föl Tarr Jancsit, a főispánt.

Csicsay Vendelnek négy év alatt sikerült az ötszáz hold porhanyó békái földet átharadni a monostori körponti kávéház szeparájába, akkor észbe jutott az atyai jó tanácsa és beállított a főispánhoz.

— Kérlek, méltóságos uram, — mondotta, aztán nyelt utána egyet és elhallgatott.

A főispán összeráncolta szemöldökét és mintha nem is négy év múlt el volna az öreg Csicsay halála óta, csak annyit mondott:

— Persze, természetesen...

Néhány nap múlva Csicsay Vendel elfogadta a monostori városi rend- és díjnoki székét és öt év alatt mindenben, észrevétel nélkül belepte a hivatal szürke pora. Megkopaszodott, a bajusza tövében a szőrszálak megsűrűltek, ujjai olyan sárgák lettek a szivarenkéntől, mint a narancsbéj, a díjnoki azék is egyre kopottabb, egyre rozogabb lett alatta és fájdalmasan főllykorgott; valahányszor Csicsay Vendel helyet foglalt rajta. Ezalatt a négy estendő alatt a világ kifordult mind a négy sarkából, emberek buktak el, aranyozott királyi és császári trónok dőltek meg, államok, országok pillérei roppantak össze, csak a kis névtelen városka aludt mélyen, szuszogva és a megsűrűlt Csicsay Vendel ásitott nagyokat benne. Közben évekig tartó udvarlás után hitestársává tette övegy Kelemen Mihályt, született Pócs Rozáliát, aki egy estendő után trónörökösül ajánlódta meg Csicsay Vendelnek. Az ifjú Csicsay a keresztelőkor, Vendel határozott kívánságára, az Almos nevet kapta. Amikor erre a szomszédok és az ismerősök a fejüket esőválták Vendel kijelentette:

— Történelmi név. Ti ezt nem értitek. Almos után még egy gyerek érkezett, akit Botondnak neveztetett el Vendel, aztán a harmadik, a Töhötöm és egy évi pauza után a negyedik, aki szintén fia volt és Csabának keresztelték el. Csicsay Vendel egyébként végtelen boldog volt onnyi áldás láttára, de amikor Rozália asszony az ötödik trónörökös jöveletét konferálta be, Vendel megvakarta kopasz tarkóját és nagyon savanyu arcot vágott az újabb szerencséjéhez. És ettől a naptól kezdve Csicsay Vendel, aki irtózott minden írott és nyomtatott betűtől, szorgalmas olvasója lett az újságoknak. Vajjon van-e kilátásban valami onnan felülre, törődnek-e az urak odafönn a palotákban a szegény, családos ember bajjaival? Addig ment az újságolvasásban, amíg egyszer tollat ragadott és dörgedelmes vezércikket írt a monostori közérdekre. A cikkekben figyelmeztette a miniszterelnököt, hogy a család szaporodik, a fixum kevés, a naturáldát is szükösen mérik, hát itt az idője a gyors segítségnek, mert megbün-

bódte már e nép, a multat és jövődöt.

Pontosan nem lehet megállapítani, hogy a monostori közérdekek olvastak-e a miniszterelnök Csicsay Vendel vezércikkeit és annak a hatása alatt cselekedett-e, de tény az, hogy néhány hét múlva a városi pénztáros nagy örömmel fogadta Csicsay Vendelt.

Csicsay ur, meggyűnt a családi pótlék. Vendel meglepődött egy pillanatra, de aztán hamarosan a helyzet magaslátára

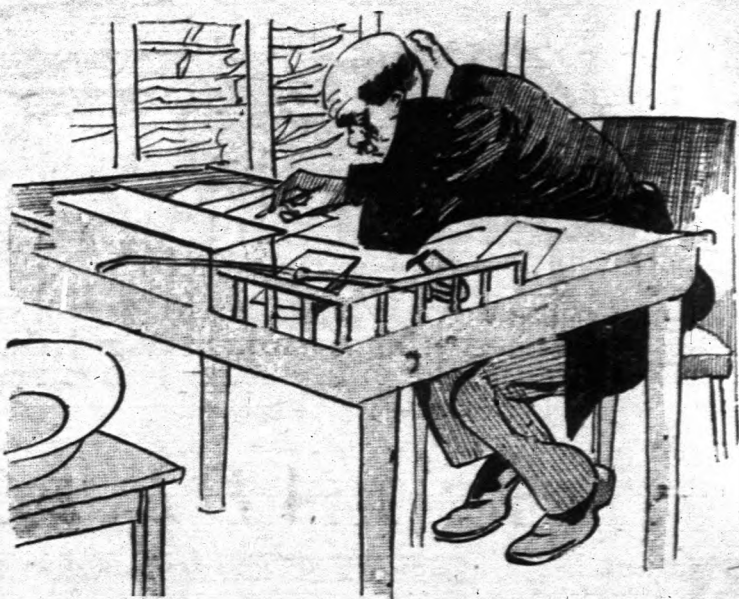
emelkedett és hideg nyugalommal felelt:

— Ja a pótlék? — Nobilis gesztussal legyintett. — Ezt én ugys tudtam.

— Ötszáz korona családtagoké, — lelkesedett tovább a pénztáros. De persze csak a következő egy hónapra. Nem is annyira pótlék az, mindinkább csak olyan gyors segítségféle.

Vendel csodálkozott egy keveset, majd olyasfélélt morogott, hogy újabb cikket fog írni az ellen aztán méltóságos lépésekkel a szobája felé indult. Amikor becsukódott mögötte az ajtó és meggyőződött róla, hogy teljesen egyedül van, hatalmasat rikkantott, tenyerével rácsapott az asztalra és akkorát ugrott örömben, hogy fejével majd leverte a függő petróleumlámpát. Aztán belevágta magát a székbe és ott kezdett számolni. Összeadott, kivont, szorozott, kalkulált és egy órai megfeszített munka után megállapította hogy éppen háromezeröttszáz koronára van szüksége. Egy fillérrel sem lehet kevesebb.

— De, amikor csak háromszáz kapok! — sőhajtott föl keserűen Csicsay Vendel. Újra kalkulált, újra spekulált, de a háromezeröttszáz koronából nem tudott lenkudni. Ekkor a homlokára bökött a tollszárral.

— De hát, miért csak négy gyerek és miért nem öt?

Azonnal érdeklődött, hogy lehetséges-e fölvenni ötszáz koronát valamiért, ami nincs ugyan meg, de mégis megvan. A vártas lehangoló volt.

— Kérem, Csicsay ur, ez szabály, — mondotta a pénztáros. — Csak a már meglevő és élő családtagok után fizet az állam. Hozzátette megnyugtatóan. Hízen még két hét van Csicsay ur.

Vendel azon földerült.

— Igaz, igaz, — hebegte és szélesen mosolygott.

A napok teltek a két hét vége veszedelmesen közeledett és Vendel egyre jobban türelmetlenkedett. Mi lesz, mi lesz? Egyik kora reggel Rozália asszony átszólt Vendel ágyába.

— Vendel!

Vendel meg se mozdult.

— Vendel!

— Mi a' — morogott föl ekkor Csicsay Vendel.

— Vendel kérlek, menjél ft a Winger-néhez...

Csicsay ur, mintha oldalba csipték volna, ugrott ki az ágyból. Egy-kettőre magára kaphotta a ruhát és tíz perc múlva hozta a tudós asszonyságot.

Ezen a napon éppen esceleje volt és a családi pótlék kifizetésének örvendős dátuma.

Vendel ott sürgött-forgott Winger-né asszonyság körül és csak nagy nagynehezen lehetett rábeszélni, hogy nyolc óra- kor elmenjen a hivatalába. A küszöbről háromszor is visszafordult.

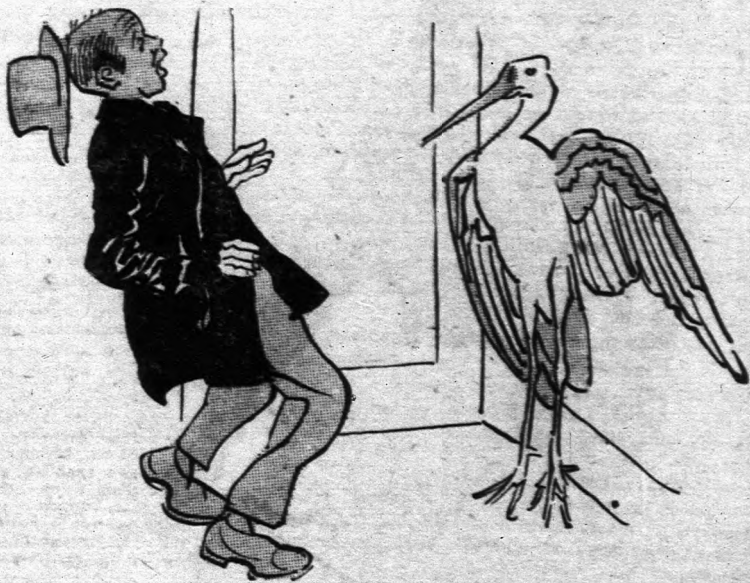
— Téesszony, — mondta Winger-né, — engem okvetlenül értesítsen. Azonnal. Erti? Standapede.

Kis hítja hogy nem dalolva ment a rendőrségre.

A hivatalban tizenegy óráig fűtyülve dolgozott, közben két pohár borovicakát is fölhajtott, tizenegy után azonban idegeskedni kezdett. Minden neszre, cipőkopogásra fölfigyelt mint a vadászok, hogy nem Winger-né jön-e a fontos családi hírral. Winger-né azonban csak nem akart mutatkozni. Helyette bekopogott a szoba és átadta a pénztáros izenetét, hogy Csicsay ur menjen át fölvenni a családi pótlékot, a háromszáz, — csak háromszáz! koronát, mert a többi urak már mind fölverték.

— Jó, jó pattogott idegesen Csicsay ur. Mindjárt megyek. Most nem érek rá. Dolgom van.

Es nem ment. Az óráját ráncigálta elő minden percben, az ablakhoz rohant, majd lefutott a lépcsőn ki az utcára, szeme elé kézzel ellenszét csinált, nyujtogatta a nyakát és kémlelte, leste, várta Winger-né asszonyságot.

A delet is elharangozták és semmi hír. Ekkor jött a pénztáros.

— Csicsay ur, — mondotta, — itt a pénz. Tessék megolvasni és ezt az ivet itten aláírni, hogy rendben van.

Csicsay Vendel reszkető kezekkel nyult a pénz után. Megolvasta. Az bizony csak háromszáz volt. Haborzott. Próbálta huzni, halogatni az időt. Utóvégre ötszáz koronáról van szó és hozzá olyan ötszáz koronáról amit soha senkinek nem kell visszaadni.

— No, Csicsay ur, — türelmetlenkedett a pénztáros, — írja már.

Csicsay Vendel nyelt egyet, aztán kibökte.

— Talán... holnap... majd...

A pénztáros dühös lett.

Holnap vasárnap van, holnapután is ünnep. Csak nem akarja Csicsay ur, hogy akkor is dolgozzak amikor nem muszáj. Meg aztán amugy is hiába. Maguk hatan vannak, az háromszáz korona és pontunk. Irja csak alá.

Csicsay sápadtan csapta bele a tollat a tintába, hogy csak úgy fröcsögött széjjel, aztán nagy elkecseregetten odakanyarította az ivre a nevért. Kiizzadt bele, mintha a halálos ítéletet írta volna alá. Két óra után pedig légo fejű bandukolt hazafelé. Utközben a Korona-vendégő ablakán bepislantott. Csak úgy félzemmel. A sötétben a pirosított asztal körül ült akkor már az egész város háza és a rendőrség. Hatalmas söröskancsók voltak előttük és házmesterfröccsök is minden igyekezettük odairányult, hogy lehetőleg minél gyorsabban sikerüljön tulajdoniok a családi pótléknak rájuk eső részén.

Vendel nagyot sőhajtott és bandukolt tovább.

Hazaért. Amikor belépett a kapu, a konyhajtón kifordult Winger-né. Eppén a nagy, szürke kendőt terítette magára.

— No, nézd csak, — kiáltott föl az asszony, — éppen most akartam szaladni a tekentetés urér!

Csicsay Vendelnek gyökeret vert a lába.

— Fiu lett és olyan egészséges, mint a makk, — örvendezett a jólkü asszonyság.

Vendel csak nézett, nézett előre, kitárgult szempillákkal, majd egy rekedt ordítást hallatott, aztán egyetlen ugrással bent termett a szobában.

— Hol az a kölyök? — harsogta.

— Pazt. Alszik. Ne kiabálj, Vendel, — szólt csendesen Rozália asszony.

— Hol az a kölyök? — kiáltotta még egyszer Csicsay Vendel.

Rozália asszony meghökkenett és könyörgésre fogta a dolgot.

— Vendel légy csendben, itt alszik a drága, mellettem.

Vendel nem tárgított. Odagrott az ágyhoz, fölkapta a pólóját, vánkások között alvó gyereket, fölemelte, föl, egészen a feje fölé.

— Ötszáz koronának futca, te kölyök, — kiáltott rá és megrázta amugy istenigazában. A legifjabb Csicsay csemete erre fölébredt és elkezdett visítani, mint a monostori cigánybanda klarinétja.

A

utca... az Als... sói or... rajta... elfért... Domb... től reg... május... semmi... igen-ig... ból va... des sz...

Ko... kerget... ba, me... diszno... perefő... butora... még es... faragot... megérk... szony...

az... m... tal... tet... a...

Vendel nagyot sőhajtott és bandukolt tovább. Hazaért. Amikor belépett a kapu, a konyhajtón kifordult Winger-né. Eppén a nagy, szürke kendőt terítette magára. — No, nézd csak, — kiáltott föl az asszony, — éppen most akartam szaladni a tekentetés urér! Csicsay Vendelnek gyökeret vert a lába. — Fiu lett és olyan egészséges, mint a makk, — örvendezett a jólkü asszonyság. Vendel csak nézett, nézett előre, kitárgult szempillákkal, majd egy rekedt ordítást hallatott, aztán egyetlen ugrással bent termett a szobában. — Hol az a kölyök? — harsogta. — Pazt. Alszik. Ne kiabálj, Vendel, — szólt csendesen Rozália asszony. — Hol az a kölyök? — kiáltotta még egyszer Csicsay Vendel. Rozália asszony meghökkenett és könyörgésre fogta a dolgot. — Vendel légy csendben, itt alszik a drága, mellettem. Vendel nem tárgított. Odagrott az ágyhoz, fölkapta a pólóját, vánkások között alvó gyereket, fölemelte, föl, egészen a feje fölé. — Ötszáz koronának futca, te kölyök, — kiáltott rá és megrázta amugy istenigazában. A legifjabb Csicsay csemete erre fölébredt és elkezdett visítani, mint a monostori cigánybanda klarinétja.

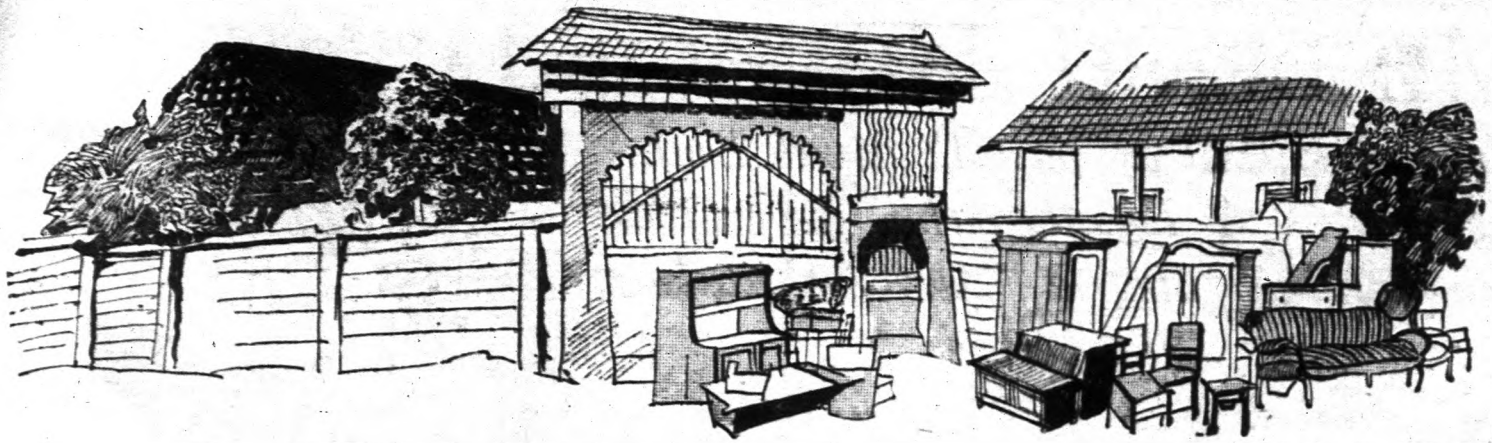
A fo... szony... do, hane... a esont... den más... ugy nev... van a l... kásné... szeadta...

Az... jött. For... szu. Az... Oda nem... hatna ta... lé. A s... nehéz a... vinni a... héz a j... pereg a... toronyba... mába m...

Huszor... takácses... darab!...

négy!... sepsizet... Kirisküg...

NYITÁR... 1003

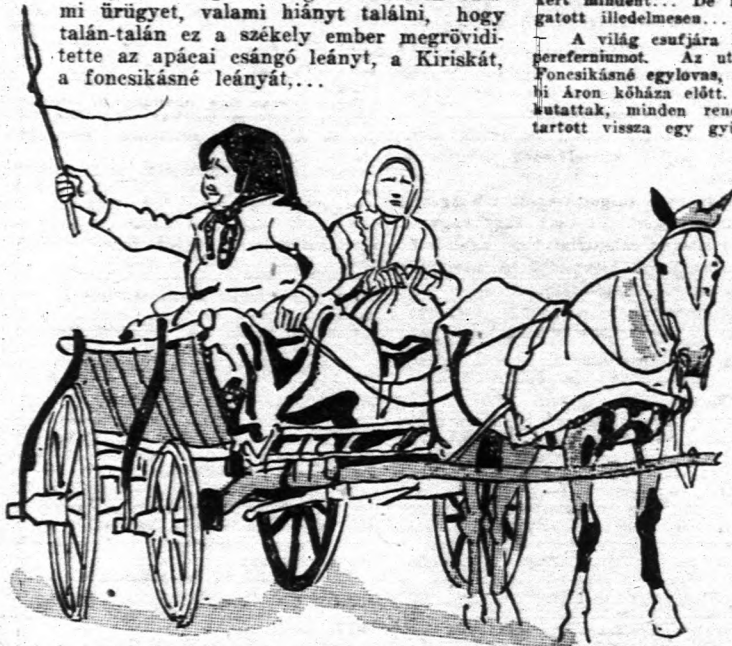

A VADRÉCE

A "Vasárnap" számára. írta: Péterfy Tamás

AZ egész perefernum ki volt rakva a kapu elé, az utcára. De széles utca az Alszeg-utca, a brassyói országút vezet át rajta és sok minden elfért a fele-uton. — Dombi Áron este tíztől reggel napkelteig hordotta ki a házból szép, májusi holdvilág mellett. Nem törött össze semmi. Nem koccant össze semmi. Dombi Áron igen-igen csendes, jóra való, becsületes családból való. Minden munkáján meglátszik a rendes székely-katonai nevelés.

Kora pitymallatkor megvitték a hirt az elkergetett asszonynak Apácára, a szomszéd faluba, mert megérkeztek idejére, a tehéncsorda, a disznósorda után mindjárt ott voltak a drága perefernum mellett. A fiatal házasság minden butora elvala osztva akurátosan. Dombi Áron, még csak emlékül sem kívánt megtartani egy faragott faszeget sem... No, de az Apácáról megérkezett anyós, meg Kiriska, az elűzött asszony ugyancsak igyekeztek ott az ut közepén, az ajtai Alszeg-utca legszebb részén valami ürügyet, valami hiányt találni, hogy talán-talán ez a székely ember megrövidítette az apácai csángó leányt, a Kiriskát, a fonesikásné leányát...

A fonesikásné rettenetes gazdag, pénzes asszony ezen a vidéken. Itt nincs rongyszédő zsidó, hanem a kövér csángó, özvegyasszony gyűjti a csontot, — rongyot, — tollat, — sertét és minden más értékes dolgokat. Csakhogy a rongyot úgy nevezik Erdővidéken, hogy fonesika. Innen van a Dombi Áron anyósának a neve: Fonesikásné. Az igazi nevet csak a pap tudja, aki összeházasította az ifjú párt a farsangon...

Az anyós most is az egylovas szekérével jött. Fonesikásné olyan széles, mint amilyen hosszú. Az első ülésen egymaga ül a kövér asszony. Oda nem fér fel más, csak egy gyermek szoríthatna talán a szétterpeszkedett Fonesikásné mellé. A szekérről, az ülésből nem száll le, mert nehéz a felszállás. Segítség nélkül nem bírja felvinni a százharminchat kilót. De amilyen nehéz a járása, annál könnyebb a beszéde. Ugy pereg a nyelve, mint a kereplő nagypénteken a toronyban, amikor a miklósvári harangok Rómába mennek...

— Huszonnégy fenyőágas törülköző!...
— Megolvastam, édes anyám! Megvan... Huszonnégy... Két tuat... mondja rá Kriska.
— Anyi! Azokat én szövettem a brassyói takácsesal. Hát a barackmagos abrosz?!... Hat darab!?!...
— Itt vannak... Mind a hat...
— A szedett végű törülközőkendő? Huszonnégy!... Abból tizenkettő borshimes szövés a sepsiszentgyörgyi szövődéből, ahol te tanultál, Kiriskám!?!...

— Tizenkettő borshimes... Tizenkettő szedett végű — feleli az elkergetett asszony és olvassa, rakja, nézi, hogy itt nem hiányzik semmi, éppen semmi a perefernumból. Pedig neki hiba kell!... Ó bele akar

kötni, legyaláznai a Dombi áron családját. És keresi azt a bizonyos gombot, amelyhez hozzávarrja a gyalázkodás egész öltözetét... Elállanak a szekerek. Összesen hat üres szekér. Mind apácai, keskeny dereku, görbe löcsü. És meg rakodnak az utcára kített hozományból. Gyönyörű díofa szekrények, üvegesek, kanapék, székek... Még a szennyes ruhának is faragott cserfalda van a gazdaság fonesikás asszony lányánál. És ezeket most mind hazra viszik, vissza Apácára, tul az Olt folyón, csak hogy négy hónap előtt hozták át az Olt hídján csengős szánakon és most, május végén viszik vissza faké, apácai szekereken, a félórányi járásra...

Ugy, de úgy szeretne veszekedni a Fonesikásné és nincs kivel... A Dombi Áron másfélóles cserfadeszka kerítésen be nem láthat. A deszkahasadékokon hiába kukucskál bé, nincs az udvaron senki. Még a tyukokat sem engedte ki Dombi Áron. Ott káricsálnak az őiban. A csendes ember sajálatlan válast akar, hiszen eddig sem veszekedett, csak kért, szépséggel kért mindent... De ha nem kapott?!... Artán hallgatott illedelmesen...

A világ csufjára kített asszony elvitte a kirakott perefernumot. Az utolsó szekér is elment a csak a Fonesikásné egylovas, rongyszédő kocsija állott a Dombi Áron köháza előtt. Hasztalan kerestek, számoltak, kutattak, minden rendben vala. Dombi Áron nem tartott vissza egy gyűszűt, sem a hozományból... És mégis találtak hiányt.

— Hol van a jegykendő?
— kérdezi a három mászás anyós.

Végre megvolt!... Kitért a száját mind a kettő egészen a öblítették Dombi Áront, a tolvajt, a ziványt, a hungert, a böhért!... mert nem találtak meg a jegykendőt a hat kocsi hozomány átvételénél... Másfélórány hallgatott a veszekedés, piszkolódás a Dombi Áron kapujában, aztán belézárt a kövér Fonesikásné és elhajtott. Vitte a leányt haza Apácára.

Dombi Áron napkeltebe bevégezte az osztózat. A nagykaput bezárta. A kis kaput eltorlaszolta és a kertkapun át a kertek megett fölment az édes apjához, Dombi Józsefhez. Közönyt és megmondta csendesen, gerjedelem nélkül:
— Édes apám, ma itthon lesznek magoknál...
— Jól van édes fiam. Vedd a kaszát. Kimegyünk Nagyárbá szénát csinálni...

Es kimentek. Hátra a kertben. Ki a kiskapun, ahol a kaszát előbb kidugták, a villát a gereblyét utána kitétték és úgy mentek hátra a Füzésbe, az ösvényen. Amikor a dűlőtra értek, egymás mellé állhattak, mert idáig csak egymástól jöttek a szük ferközés miatt. Az öreg Dombi elővont a zsebéből, előbb két karimá kenyeret, aztán a kisüveg palinkát. Utközben falatoztak. Ették a kenyeret és iszogattak rá a fodormentás-köményes házipalinkából. A patak hídján tul megkérdezte az öreg Dombi, mintha nem tudta volna:

— Te Áron! Rendben vagytok otthon?...
— Egészen rendben, édes apám!...
— Akkor jó...
— De még milyen jó... Az éjszaka nem aludtam...
— Beteg vagy tán, édes fiam?
— Nem én. De bevégeztem az osztózkodást. A perefernumot kihordtam az utra s átízentem Apácára, hogy vigyék el...

— Ejnye!... ejnye!... Morgózomteremtette, hát így állunk!... Tán szóltál valamit?!...
— Egy szót se, édes apám!
Ugy kérdezgette Dombi Józsi bácsi a fiát, mintha éppen semmit sem tudna arról a csunya cigányéletéről, ami az Áron fiánál folyt négyhónapig, pedig mindent tudott, de végre a gyermeke szájából akarta hallani a való igazságot, mert a Dombi Józsi gyerekei soha sem hazudtak, még gyermekkorukban sem. Így szoktatta őket az öreg székely. Messzi ut a nagyáji rét. Dombi Áron lassacskán elpanaszolta a keservét...

— Nem veszekedünk soha egy szót sem. Mert én mindég hallgattam. Kriska szájalt, de én birtam türelemmel... Mondottam, hogy nem szeretem a süri ételeket. Hát attól kezdve olyan süri volt a cibereje, hogy a kalán megállott a közepibe... A puha párnát sem szerettem, mert otthon a férfiak keményebb, keskeny párnán aluvánk s hát olyan puhát tett a fejem alá, hogy egészen beleüvadt a fejem... Kifeküdtem az istálló fele a szénába, hát oda is kihozta a puha vánkost... Tán-tán nincs elég esze ennek a Kriská-

nak, gondolám... Mosás után kértem, hogy az ing mejjel felül teglázza (vasalja) simára, mert ott látnék ki a lábji alól a hát alól, a ködöke felől simítottam ki a forró teglázóval. A nyakánál összerúcskoltam csak azért is...

— Te Áron! — mondja csendesen, minden gusz nélkül Dombi bácsi, — annak a Kriskának alighanem az agyvelője fordítva van a fejibe!...

— Tuggya a fránya, aki elviszi!... Csak azt tudom, hogy elmondám neki, mennyire utálok a korecs gatyát, a madzagra járó alsóruhát s hát ma kétheténézem, hogy minden gatyámra korecs emült s madzagt huzott belé, akurátosan...

— Talán bizon nem értett meg, édes fiam!...

— Dehogyan nem!... Hiszen édes anyámtól kértem kölcsön a gombrajáró gatyát. Itt van nál Két hete ez viselem. Kértem, hogy Kriska csinálja vissza gombra a madzagosokat, de ő biz egyet se! Viseljem úgy, s hogy ő csinálja!... Egyem azt, amit ő főz!... Tegyen a fejem olyan párnára, amilyet ő ad!... De még az asztalt sem terítette meg hat hét óta, mert azt találta mondani, hogy a kutya essik terítetlen asztalról...

— Ugy!...
— Ugy bizon édes apám... Tudnám estig panaszkodni, amiket Kriska csinált, de...

Az öreg Dombi előre lépett. A kaszálóhoz érkeztek. Lerakta a nyakából a tarizsnyót, levette a zekét a válláról s készült a kaszáláshoz. Közben csendesen moudogatta:

— Te választottad, édes fiam. Akkor is azt mondtam, hogy rendes, tisztességes udvarba nem való a vadréce, mert ha bé viszed, mint kicsi récét, abból csak vadruca nő, ha bé viszed, mint vadrucát, abból csak vadkaesa fejlődik, amelyik otthagya a rendes életet s elrepül a vad társai közé, ahová való!...

— De sokat szenvedtem édes apám!...
— Mert hallgattál, lenyeltél mindent édes fiam, s beléd szorult a sok keserűség. Meggyült a méreg s meg is fojt, ha végit nem veted. Az asszonynak is az vót csak a baja. Veszekedni akart. Kitékedett, ellenkezett, minden disznóságot megcsinált, csak zsörtölődhesen, de nem volt kivel!... Nem való a vadréce, — tisztességes csalátlába! Eanyi az egész!...

Tejbe főtt kását hoztak reggelire. A zöldmázás cserépfészékben meg sem hűt a kása. A vastag cserép jól tartja a meleget. Mikor a sásból font kantárból kivették, még a fazék is meleg volt. Az ebédhez Dombi Bizike újságotla evésüközbe, hogy már üres az Áron hátyja kapueleje... Hat apácai szekérral vitték el a perefernumot. Nem is vala egyéb híjja, csak a stikkelt jegykendő, hát azért piszkolták is a Dombi csalátl!...

— Emlékül tartád meg egy-e? kérdi Dombi bácsi. Áron caendesen ránézett az édes apjára, hogy minek tréfál ilyenkor. De úgy látta, hogy nem tréfa.
— Nem én édes apám. Elvitte, de a lába ujján.
— Te bolondot beszélsz, Áron fiam!...
— Nem fog a bolondásod, édes apám. Kriskának az uj esizma feltörte a lábujját, aztán zsebkendővel akarta bekötöni...

— Ejnye nó... Nem akadtott más fonesika!...
— Én is azt mondtam Kriskának, de még ha ezerszer anyi lett volna is, mert végzámra áll a gyolec a lábába, még akkor sem tenné rá a fonesikát, ha én mondom... Csak azért is a stikkelt szélű jegykendővel kötözte bé... Csak azért is...

Az öreg Dombi csóváltgatta a fejét s úgy moudogatta:
— Remélem, hogy, izé...
— Vadréce többet nem kerül a Dombi Áron udvarába édes apám...

MINDENKI HÓDOL a DIVATNAK

Hogyan készül a "párisi" divat Budapesten? — A legsúlyosabb helyzetben sem rendült meg a "divat" hatalma Budapesten

HA AZT KUTATJUK, mi befolyásolja legerősebben, mi irányítja az emberek tetteit, gondolatait, sőt érzéseit is, habozás nélkül a divat szerepére kell rámutatnunk. Ez a láthatatlan királynő — mert Divat őfelsége olyan nagyon szeszélyes, hogy csakis szép asszony alakjában tudjuk elképzelni — kiadja parancsát és öreg, fiatal, okos meg bolond, mindenki követi. A divat nemcsak kérlelhetetlen, hanem a legfelsőbb fórum is az ellen, amit ki mond, kár ágaskodni, mert úgy van az már sok ezer éve, hogy az emberek panaszkodnak zsarnoksága miatt, ósárolják, de szembezállni vele, nem követni minden szeszélyét, erre azért még sem mer senki vetemedni.

Ősszel meg kora tavasszal összeül Divat őfelsége vezérkara, a nagy párisi ruha meg kalapcégék vezetői és hosszas tárgyalások után megállapodnak abban, hogy milyen lesz a következő szezon divatja.

Elkészíti a modelleket, megrajzolják a divatlapokat, Párisban színpadon, mulatóhelyeken meg sok előkelő étteremben megjelennek az új kreációk. Képeik szertemennek az egész világban és Divat őfelsége csapattisztjei, akik így szezon elején mind Párisba jönnek, megkapják utasításukat, sőt parancsokat is, azután visszautaznak hazájukba és közlik az izgatottan váró asszonynéppel, hogy milyen hajszínnel, arc bőrrel, testszínnel és ruhával kell rendelkezni annak, aki divatos asszony számba akar menni.

Kipakolják Párisból hozott kincseiket, a divatlapok nyomtatásában is megerősítik, hogy mindaz, amit mondanak, tényleg Divat őfelsége legújabb előírása és az első vélemény minderről rendesen az, hogy az új divat csunya és előnytelen, a mit senki sem fog viselni. A rövid szoknya minden asszony életéből legalább tíz évet eltagadott, szép volt meg praktikus, kevés anyag is kellett hozzá, igazán boldogság visszatérni a hosszú ruhához, mikor annak csupa hátránya van. És mindenki nagyban fogadkozik, hogy fü-

tyül Párisra, a divatra és ezentul nem fog minden butaságot rab-szolgamódra követni, hanem azt visel, ami jól áll és praktikus. Azután megjelenik az első hosszú szoknya, igaz, hogy egyelőre fizetésért sétál benne egy divatruház alkalmazottja, de az asszonyok nagy érdeklődéssel szemlélik, hogy ime mégis akad, aki már az új divat szerint öltözködik, akinek csunya lába szívesen bujik a hosszú szoknya leple alá, annak bizony nagyon megtetszik az új szabás, mások meg rezignáltan jelentik ki, hogy az új divat csunya is, kellemetlen is, de hiába, az asszonyokban nincs semmi önállóság, ha a divatlapban azt látnák, hogy most tótágast állni sikk, akkor valamennyien nagy buzgalommal próbálnának fejük tetejére állni. A hosszú ruha most divat, mindenki kritizálja ugyan, de azért egy új ruhát sem fognak másképpen csináltatni, nincs hát értelme, sokat tárgyalni, mert a lehangosabb ellenzék fog legelőször behódolni.

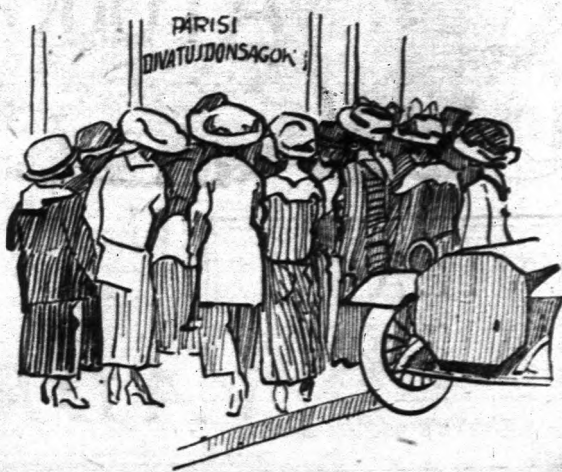
És két héttel a hosszú szoknya bemutatkozása után, amikor az optimisták újra remélni kezdték, hogy végre megszűnik Páris gondolkodás nélküli szolgálai utánozása, minden asszony ruháival van elfoglalva, a kinek pénze van, csináltat, aki takarékos, csak alakított, mert sajnos, vagy hála Istennek, divatváltozás van.

És ez ilyesféle módon van, mióta a világ fennáll, a divat diktál és az emberek engedelmeskednek. Azelőtt persze lassan terjedhetett az új divat, amit rendesen hatalmas uralkodó felesége szabott a saját testére.

Ha nagy lába volt, hogy azokat elérjse, olyan cipőt talált ki, amelyet jó pár hüvellyel töltöttek meg a lábát rész ivben felhajtva végződtek és a piskóta lábú kisasszonyok zugalódás nélkül viseltek ilyen lábbelit egészen addig, amíg egy másik hatalmas királyné el nem dobta az ilyen cipőt, hogy picit lábáról dalokat zenghessenek a trubadurok. Ha a francia királynénak szép nyaka volt, sírhattak a szigorú erkölcsű öregek, mégis kivágtott ruhában járt mindenki, ha meg a természet mostohán bánt vele, még lélegzeni is alig tudtak kortársai, olyan magas ruhanyakat kellett viselniük. És mert XIV. Lajos fején csunya vörös haj éktelekedett, csak a francia forradalom verte le a királyt alázatosan utánzó világ fejeiről a parókat.

A régi emberek konzervatívok voltak a divat is csak póstakoosin járt, nem csoda, ha végre elérkezett valahova, nem sietett tovább állni.

De amint a közlekedési eszközök javultak, a divat is gyakrabban csinálhatta meg körutját, ma már repülőgépen száguldoz szerte a világban és szinte hetenként közli alattvalóival Divat királynő újabb ötleteit.

Külsőségekben csak ritkán hallatszik egyéni uralma ellen felszólalás, de csak kevés eredményrel, mert a tömegekben az a meggyőződés vert gyökeret, hogy a mi divatos, az szép is és vakon követik minden kívánságát.

És az emberek tényleg annyira megszokták már az asszonyok egységes menüjét, hogy egy, a divatostól vonalban teljesen eltérő ruha tömegben még akkor is kellemetlenül tűnik fel, ha különben igazán szép és művészi is.

Ezt mindenki annyira érzi, hogy a legjobb izlésű, de alacsony és molett asszonyok sem mernek eltérni attól a formától, a mit Párisban magas és karesu alakoknak kreálnak.

De a divat nemcsak azt írja elő, hogy hogyan öltözködjünk, hanem megszabja és valósággal ellenőrzi az emberek gondolatit is.

Nagy művészek, írók küzdöttek és meghaltak a kortársak legkisebb elismerése nélkül, mert irányuk nem felelt meg az akkor uralkodó divatnak és hiába festették a legszebb tájképeket akkor, mikor a tömegek csak a meghatározott történeteket ábrázoló képekért lelkesedtek.

Igy voltak korok, mikor divat volt zene iránt érdeklődni, máskor a természetért rajongtak szemüket ábrándosan forgató asszonyok, ha pedig a divatos ruhákhoz vad és szenvedélyes külső illik, akkor rémdrámákhoz tódul mindenki, mert arcához és külsejéhez az áll jól, ha valósággal reszket az izgalomtól.

A divatkirálynő alattvalói közé általában csak az asszonynépet szokták sorozni, pedig ez éppen olyan rosszindulatú tévedés, mint hogy a sok beszédet és pletykát is speciális női tulajdonságnak bélyegzik meg a teremtés urai.

Igaz, hogy a színpompás és a nőkével egészen egyformán díszes rokokoruha óta a férfiruha egyre egyszerűsödött és a múlt század közepe óta szintelen, szürke uniformissá vált, de ezt csak a felületes szemlélő látja a divat teljes tagadásának.

A szakértő bizony éppen úgy észreveszi a frakkos uron, mint a karján haladó dámán, hogy szabója mikor szállította béli toilettjét és farsang előtt a férfiak ugyanolyan izgalommal tanulmányozzák az új cipőformákat, mint az első bálra készülő kis leányok.

De ez kötelességük is, hiszen Divat őfelsége hölgy, akinek kívánságát minden igazi gavallérnak szem előtt illik tartani.

VILÁGIT A TEST!

A FÉNYKÉPEZÉS CSODÁJA

A FÉNYKÉPEZÉS révén sok új felfedezéshez jutott a tudomány. Amit az ember szemével nem vesz észre, azt az érzékeny fotografáló lemez felfogja. Vannak olyan gyenge sugarak, amik nekünk láthatatlanok, de ha fényképezik őket, akkor hatásuk kitűnik és világosan látjuk a képet, amit lerajzoltak.

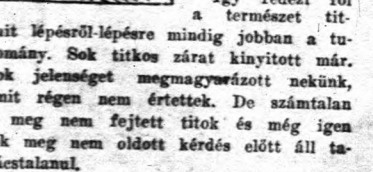
Sokan hittak már Röntgen-fényképeket. Ezek a sugarak is ilyenek, hogy szemünkkel nem látjuk őket, de amikor a fényképező lemezre hatnak, aztán képet készítenek róla, akkor látjuk azt a csodálatos fényt, mely elárulja, hogy mi van az ember szervezetében a bőr alatt, látjuk a csontvázat, a csonttöréseket vagy a golyót, ami a bőr alatt rejtőzik.

A fényképezés révén jutott a tudomány arra a felfedezésre is, hogy az emberi test világít. Először Reichenbach fedezte föl. Utána Charpentier, Broca, Riches, tehát a tudósok egész sora tapasztalta ezt az érdekes tümenényt. Valamennyien megállapították, hogy egy kénkálciumos erény az emberi test közelében felvilágul.

Haskell tudós megmagyarázta Bécsben ennek a tümenénynek az okát is. Azt fejtette, hogy a bőr felszínén vajsav képződik és ez, mikor a levegővel vegyül, gyenge fényt áraszt.

De a kisugárzásnak van még más oka is. Ugyanis van az emberi testben rádium is. Az igaz, hogy nem valami nagy mértékben. A legtöbb rádium van az agyvelőben és a szívben, ahonnan a vér vízzel szét a szervezetbe és hozza vissza a szívre. A rádium pedig hatalmasan sugárzik és akár milyen kis mennyiségben fel lehet fedezni jelenlétét.

Igy felel a természet titkait lépésről lépésre mindig jobban a tudomány. Sok titkos zárat kinyitott már. Sok jelenséget megmagyarázott nekünk, amit régen nem értettek. De számtalan a meg nem fejtett titok és még igen sok meg nem oldott kérdés előtt áll tanácstalannul.

ZÖLDHAJU EMBEREK

AMILYEN gyakori a zöld szín a madarak tollzatában, olyan ritka ez a szín az emlős állatoknál. Az pedig, hogy embernek zöld legyen a haja, anélkül, hogy megfesteré, hihetetlennek látszik. Pedig Lewin professzor kutatásai és megfigyelései tanúsítják arról, hogy csakugyan vannak zöldhajú emberek. Az igaz, hogy nem így születtek, csak a foglalkozásuk közben zöldült meg a hajuk. Lewin professzor ugyanis tíz évig figyelte meg azt, hogy milyen hatással van a réz az emberi szervezetre és a megfigyelései közben tapasztalta, hogy átlag minden második munkásnak, aki állandóan rézzel foglalkozik, megzöldül a haja. Ez a zöld szín nem egyforma. A legkülönbözőbb árnyalatok fordulnak elő. Az egyiknek a haja olyan úde zöld, mint a frissen rügyezett levél, a másiké sötétzöld, s az aki olyan haragos zöld, mint a fenyőfa.

Ezt a zöld színt nem lehet lemosni és vegyi szerekekkel sem lehet eltávolítani, mert nem kívülről rakódik rá a hajra, hanem bent, a hajfestő edényben okoz ilyen elváltozást a réznek hatása. Csak ha a munkás abbahagyja a rézzel való foglalkozást, akkor kezdi elveszíteni a zöld színt, de csak hónapok múlva. Lewin professzor egyébként egy zöldszínű kosról is tud. Ez évekig élt a rézművek közelében és sokszor belékerült a művekből kiáramló gőzbe és azt a vizet is mohón itta, ami a réz tisztítása után kifolyt. Ettől zöldült meg a kos.

HOVÁ LESZ AZ ARANY?

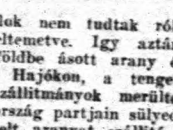
EVEZREDEK óta drága kincs az arany. Az emberek félve irtették, hatalmas körökből kincses kamrákat építettek neki és fegyveres katonák százai őrtették a királyok összehordott aranyát.

Evezredek óta fásák a földből, mossák a folyó homokjából. Amit előző a kutató ember, nem is vesz el. Hiszen az aranyat nem eszi meg a roszda, mint a vasat. Megmarad pénzben, ékszerekben, el sem hányódik, mint az olcsóbb fémekből készített szerszámok, mert nagyon vigyáznak rá.

Mégis annak a sok aranyának, amit ilyen hosszú idő óta a föld alól előhoztak, csak igen kis része maradt meg és van forgalomban. Sok-sok métermázsát eltűnt és nem tudják, hová lett.

Arról tudunk, hogy háborús időkben nagyon sok tűnik el. Ha betör az ellenség, a lakosság nem tudja, vagy nem meri magával vinni kincsét, azért elásatja, hogy ha visszatér megint, akkor újra elővegye. De hányszor előfordult, hogy az elzúzott lakosság nem térhetett vissza többé szülőföldjére. Azok, akik az aranyat elásták, távol idegenben haltak meg és az utódok nem tudták róla, hol van a kincs eltemetve. Így aztán feledésbe ment a földbe ásvott arany és ott is maradt.

Hajlékon, a tengeren is nagy aranyszállítványok merültek el. Így Spanyolország partjain süllyedtek el szimült meggett aranyat szállító hajók, melyek Peruból hozták az Inkák kincsét. Olyan mélyre süllyedt ez a rengeteg arany, hogy onnan nem lehet többé kibozni. Jobban el van ott temetve, mintha a hegyek mélyén volna. Legújabbban az arany eltűnéséről igen érdekes adatok kerültek ki. Még van egy hely, ahol sok évszázad óta igen sok arany eltűnik és ez a hely: India.

Londonban kimutatták, hogy évente háromszor annyi aranyat vesznek India székébe, mint amennyit onnan eladnak. Általában az arany állandóan áramlik India felé és onnan nem tér vissza többé székébe. Az aranyának ez az útja India felé nem új dolog. Már Plinius, a római tudós, megírta, hogy Indiában minden aranyat odavisznek. Később is, gazda természetű kincseket, pompás termékeket állandóan nagy mennyiségű aranyat kapott India és ez onnan nem jött ki, ott maradt és ott van most is. Mi lesz ott ebből a sok aranyból? Körülbelül egyharmadából ékszereket és dísz tárgyakat készítenek. A többit azonban elteszik, elásatják. Még pedig nemcsak a gazdag nagy urak ásák el így kincseiket, hanem a szegény emberek is, ha egy kis pénzre tesznek szert, azonnal a föld alá rejtik. Persze ebből a sok elásott kincsből sok ott is marad aztán a föld alatt. Mert a rejtekhelyet olyan titokban tartják, hogy rendszeren csak egy két ember tud róla és ha ez a pár ember más vidékre kerül, vagy meghal, vagy másképp nem tud arra a helyre jutni, ahol kincsét elásták, akkor nincs senki többé, aki elővegye, amit eldugtak. Ez az aranygyűjtés minden indiai embernek szenvedélye. Ha vagyonosabb utasok elmennek távoli vidékekre, a leggyakoribb ajándék, amit hazaküldenek: egy arany páca. Ezt igen szép ajándéknak tekintik, meg azt is tartják róla, hogy tulajdonosának szerencsét hoz. Így gyűlik ma is Indiában állandóan az arany. Micsoda rengeteg kincset lehetnek ott a földben elrejtve mindenfelé! Bizony Indiában érdemes kincses meztárságot folytatni.

Londonban kimutatták, hogy évente háromszor annyi aranyat vesznek India székébe, mint amennyit onnan eladnak. Általában az arany állandóan áramlik India felé és onnan nem tér vissza többé székébe.

Később is, gazda természetű kincseket, pompás termékeket állandóan nagy mennyiségű aranyat kapott India és ez onnan nem jött ki, ott maradt és ott van most is.

Mi lesz ott ebből a sok aranyból? Körülbelül egyharmadából ékszereket és dísz tárgyakat készítenek. A többit azonban elteszik, elásatják. Még pedig nemcsak a gazdag nagy urak ásák el így kincseiket, hanem a szegény emberek is, ha egy kis pénzre tesznek szert, azonnal a föld alá rejtik.

Persze ebből a sok elásott kincsből sok ott is marad aztán a föld alatt. Mert a rejtekhelyet olyan titokban tartják, hogy rendszeren csak egy két ember tud róla és ha ez a pár ember más vidékre kerül, vagy meghal, vagy másképp nem tud arra a helyre jutni, ahol kincsét elásták, akkor nincs senki többé, aki elővegye, amit eldugtak.

Ez az aranygyűjtés minden indiai embernek szenvedélye. Ha vagyonosabb utasok elmennek távoli vidékekre, a leggyakoribb ajándék, amit hazaküldenek: egy arany páca. Ezt igen szép ajándéknak tekintik, meg azt is tartják róla, hogy tulajdonosának szerencsét hoz. Így gyűlik ma is Indiában állandóan az arany. Micsoda rengeteg kincset lehetnek ott a földben elrejtve mindenfelé! Bizony Indiában érdemes kincses meztárságot folytatni.

SÓHAJOK SZIGETE

A SZÁMÜZÖTTEK ÉLETE

A LEGNAGYOBB francia bűnösöket nem zárják el hazai börtönökbe, hanem elküldik kéyzsermunkára a Dél-Amerikától északra fekvő szigetekre. Ennek a rettenetes vidéknek "Fóvárosa" Cayenne, azért róla nevezik a számkivetésnek ezt az egész területét. Cayenne minden, csak nem város. Piszkos utak, tele szeméttel, néhány összerakott gerenda az út mellett, aztán egy pár nyomorúságos épület a hivatalok számára, és a főváros. Az utolsó fölött döngőmadarak röpködnek és még az áll ember...

akarnak szállni. A büntető telep Salut szigeten van. Ez aztán borzasztóbb hely, mint a pokol. A forró aszapúr égőve süt a kopár vidékre. Egyszerűen párák usznak a levegőben. Már maga a tájék is kegyetlen, hát még az a bánásmód, amiben a foglyok részesülnek! Nincs semmi gondoskodás itt az emberről. A balsora malmainak nevezik ezt a helyet és valóban az is. Ósáctörői az embereket, úgy, hogy először ronok lesznek belőlük, aztán halnak. Ha egyik-másik holtan eszik össze, senki sem eszálkodik. Otthagyják, aztán megcsúsz a madarak. A legkisebb büntetés súlyos verés, éjjelre bilincsek, a fejüket hátrakötik, hogy mozdulni se tudjanak. Öt órákor délután jönnek haza a mezei munkából. Fáradtan, kiéhezve vetik magukat a földre. Ha valamelyiknek láza van, senki sem törődik vele. Pedig az igen gyakran fordul elő. Neve nincs senkinek, csak száma van. Felkiált a 37,453; — Kommandant! Lásom van. Takarót kérek! Kérhatal!

Felreklük. A többiek bebaktatnak hálóhelyekre. Nyomorúságos, rettenetes hely ez. Mégis, mikor magukra maradnak, valahonnan előkerül egy bédögdoboz, abban egy kis olaj meg ből és kávé. Aztán előveszik a kártyát, egész éjjel játékosnak, pedig sem világosságot gyújtani, sem kártyámat nem szabad. Pénsük is van, pedig ennek se volna szabad lenni. Pénsüket úgy rejtik el ezek a nyomorult emberek, hogy becsavarják valamibe és lenyelik. A tetoválás is nagyon el van terjedve közöttük. Borzalmas effirások vannak a bőrükön. Az egyik ken az olvasztó: En anyomor fia vagyok! A másik: Nincs szerencsém! A harmadikon: Artutlan vagyok! Az egyiket négyezeres gyermekgyilkosságért küldték ide, ez az arcára két gyermekfejet rajzoltatott. Így élnek itt ezek az emberi társadalomból kilökött szerencsétlenek, amíg a tropikus éghajlat mérges párái, vagy a kegyetlen bánásmód meg nem öli őket. Csak az a kérdés, hogy szabad embernek emberrel így bánni és nem lehetne-e ezeket a lelki betegteket másképp meggyógyítani!

ELFOGY A VAS IS...

EGY angol tudós kiszámította, hogy földünkön a vas a század vége felé teljesen elfogy.

Az emberiség évezredek óta ismeri a vasat és az egész emberi fejlődésnek egyik legfontosabb segítő eszköze lett.

Már az egyiptomi faragók idejében igen fontos szerepe volt a vasnak és azóta folytonosan bányásszák ezt a fontos ércet. Azonban, hogy ilyen nagy mértékben használják és ilyen sokat hozzanak elő a föld alól, az idő mintegy hatszáz évvel ezelőtől kezdődött.

A tizenkilencedik század eleje óta rohamosan emelkedett a vasfogyasztás. Hiszen ekkor kezdődött a gépek kora, a vasutak és gőzhajók építése. Ekkor kezdtek meg-

széni azt az óriási cashálózatot, amely ma befogja az egész világot.

Azóta állandóan emelkedik a vas fogyasztás. Így 1896-ban ötven hatvan millió métermázsát vasat hoztak forgalomba, 1905-ben pedig már egy milliárd métermázsát.

Erre a folyton fokozódó fogyasztásra támaszkodik az angol tudós számítás és kimutatja, hogy ha a vasat ilyen fokozott mértékben fogyasztja az emberiség, akkor 1870 után már nem lesz a földben több kibányászható vas.

Adigra az embereknek gondoskodni kell arról, hogy helyette valamit kitaláljanak.

TIZ ÚJ NÉPSZERŰ NÓTA Zongorára és Énekre (VAGY HEGEDŐRE.)

Bősei ne strjen	50c
Darumadar, ha elszállás Délfelé	50c
Ehkerítés, mert szegény vagyok	50c
Fehér rózsa (Egykorát kőházában)	50c
Sárka, Sárka, kis szemem	50c
Strassatok engem orgonvirágok	50c
Valahol a cigány muzsiká	50c
A vén cigány	50c
Volga-kereszt (Gondolj el a Volga vízre)	50c
Kokogra sir az ősi szél	50c
Bármelyik öt dal egyszerre megrendelve	\$2.00
Mind a tiz dal egyszerre megrendelve	\$3.50

Rendeléshez M. O. melléklend. Kérje teljes magyar kotta, könyv- és lemez-árjegyzékünket. Visszatérítést kérünk mindenpíszán.

Amerika legnagyobb könyv- és zeneműkereskedése

BÁRD FERENC ÉS FIA FIAKJA

KEREKES BROS. 208 EAST 86th STREET, NEW YORK CITY.

ÖRÖM

ha az óhazának hírt hallanak amerikai rokonaitól, de

KÉTSZERES ÖRÖM,

ha az amerikai rokonok pénzszerzőteget is küldenek.

AL AMERICAN UNION BANK LEGYORSÁBBAN UTALJA AT A PENZT MAGYARORSZÁG BARMELY RÉSZÉRE.

KÖZJEGYZŐI ÜGYEK pontos és lelkiismeretes elintézés.

HAJÓJEGYEK a legjobb vonalakra eredeti áron.

FELVILÁGOSÍTÁST ÉS TANÁCSOT INGYEN ADUNK.

AMERICAN UNION BANK

Németh János, elnök. Főszékhely: 10 East 22nd Street, a Bankpalotában. Fiók: 1597 Second Avenue, corner 83rd Street, NEW YORK.

INGYEN KÖNYV **UJ-ESZMEK TALÁLMÁNYOK** **INGYEN ZILVÁNY**

MANUFACTURERS PATENT CO. INC. 520 FIFTH AVE., NEW YORK CITY. Magyarok részére hazaszerzőteget küldő bírói könyvekből visszakerülnek egy példányt teljesen INGYEN küldeni címre. Névem Címem

As "Eldre" trachoma esoda orvos-sága legjobban a világban! Van-e az ön szemének valami bajja? Ha igen, rendelje meg ezen kitűnő szemorvos-ságot, amely mindentelén szeméjét meggyógyítja, a mi csak meggyógyítható. Azért írtam ezen áldásos hatáson szemorvos-ságot mindenki a házába, mert nem tudni, hogy mikor lesz rá szüksége. Akinek nagy szeméje van, annak több orvos-ságra van szüksége s aki több orvos-ságot rendel, annak kedvező áremé-lyért adok a öt dollártól 6 úveg orvos-ságot küldök használati utasítással. Ajánlja több barátjának is. Ára úveg-enként \$1.00, postán szállítva 10 cent-tel több. Szemesése külön 10c. Gyors és pontos kiszolgálás. Rendelését küldje a következő címre még ma: Joseph Kiss, 274 Barthman Ave., Columbus, O.

A kuruc kor, amikor II. Rákóczi Ferenc nagyfejedelem vezérletével a fölkelt parasztság és kismemesség az osztrák elnyomatás ellen küzdött, gyönyörű népköltészetet szült. A kuruc dalok a kor lelkét fejezik ki, a kuruc dalokban benne él a magyar harcosok öröme, bánata, hazaszeretete. A magyar líra bőséges ere ekkor nyílt meg igazán és ezek a ma is élvezhető gyönyörű, zengő dalok a magyar költészet büszkeségei.

A kuruckor népköltészetéből.

KURUC TÁBORI DAL

Te vagy a legény Tyukodi pajtás!
Nem olyan mint más, — mint Kuctug Balázs
Teremjen hát országunkban jó bor, áldomás...
Nem egy fillér, — de két tallér kell ide, pajtás.

Szegény legénynek olcsó az vére:
Két-három fillér egy napra bére;
Azt sem tudja elkölteni, mégis végtére
Két pogány köst egy hasáért omlik ki vére!

Rajtunk német dul, rajtunk török jár,
Tűz-vassal pusztul ország és határ;
Es az Istentelen német annyi kárt tött már:
Hozzá képest hogy mit sem tött török, sem tatár!

A nagy uraknak mézes szókat hány
S hozzá hódulnak, mint bodnit székmany...
Hej nagy urak! nem keresztény az, a ki pogány:
Hosszabb pedig még ennél is labanc valahány.

Mindent ígér de csak szorultában,
Semmit bé nem vált, ha szabadjában;
Az németnek — ebbítnek fogadásában,
Ne bízz többet, mint az ebnek ugatásában!

Pusztítani jött, nem segítségre,
Hogy elfoglalja országunk végre;
Alnoksággal nemzetünknek esküdött vesztére:
De az Isten ráfordítja még 6 fejére!

Csak azt nézd pajtás, hogy labanc hol van?
Csak azt vágd pajtás nagy busultodban.
Mert e pogány kiöl mindent édes hazánkban, —
Vágd tehát még az magyart is társaságában!

Tölts kupamba bort, az lökemek bort;
Német vesztére üljük meg a tort.
Ma egymással — bajnoktársal együtt isszunk bort:
Virradatra ugy üssük meg a német tábor!

Töltsd az kupákat — töltsd az pulhákat,
Késszen tartasd jó, súlyos szabványdot.
Ugy igyál, hogy ha halled a trombitákat —
Vért ihassál, s német testből rakj garmadákat!

Bort kupamba, bort, embert a gátra!...
Tyukody pajtás, induljunk rája!
Verjük által az labancot a másvilágra
Ugy ad Isten békességet édes hazánkra.

